

# **Miesten suhtautuminen isän hoivavastuuseen**

Sosiaalipolitiikka  
pro gradu -tutkielma

Laatija:  
Eveliina Savukoski

Kesäkuu 2023  
Turku

Pro gradu -tutkielma

**Oppiaine:** Sosiaalipolitiikan oppiaine

**Tekijä:** Eveliina Savukoski

**Otsikko:** Miesten suhtautuminen isän hoivavastuuseen

**Ohjaaja:** Sosiaalipolitiikan professori Heikki Ervasti

**Sivumäärä:** 51 sivua + liitteet

**Päivämäärä:** Kesäkuu 2023

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan miesten suhtautumista isän hoivavastuuseen. Miesten vanhemmuus on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Perinteisen isyyden rinnalle on syntynyt tasa-arvoisempi isyyden malli, joka kyseenalaistaa perinteiselle mallille tyypilliset piirteet etäisestä isästä. Useat isät nykypäivänä haluavat itsenäisesti ottaa vastuuta lastenhoidosta, eikä isien lastenhoitoa nähdä vain äidin hoivavastuuta tukevana toimintana. Toisaalta julkisessa keskustelussa on noussut esille perhevapaaudistuksen myötä isät, jotka eivät halua käyttää mitään perhevapaita. Isän itsenäinen hoivavastuu määritellään usein isän käytettävissä olevilla vanhempainvapailta. Niitä pidetään tehokkaana keinona lisätä isien vapaiden käyttöä, mutta siitä huolimatta vain alle puolet miehistä käyttää heille tarkoitettuja perhevapaita. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat miesten suhtautumiseen isyysvapaan pidentämiseen ja siihen, tulisiko isän hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Lisäksi tutkitaan parisuhteen ja puolison vaikutusta miesten suhtautumiseen.

Tutkimuksen aineistona käytetään Väestöliiton vuoden 2014 Perhebarometria. Vuosittain julkaistava barometri käsittelee ajankohtaisia perhettä koskevia kysymyksiä. Tutkimuksen empiirinen tarkastelu perustuu kvantitatiivisille monimuuttujamenetelmille. Analyysissä hyödynnetään lineaarista regressioanalyysia. Selittävinä muuttujina ovat sosiodemografiset tekijät, sukupuolirooliasenteet ja puolison sosiodemografiset tekijät. Sosiodemografisia tekijöitä ovat koulutus, ikä, työmarkkina-asema, yhteiskuntaluokka sekä lasten lukumäärä.

Tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia on, että miesten suhtautuminen isän hoivavastuuseen on jakautunutta. Puolet vastaajista pitää isyysvapaan pidentämistä ja isän hoivavastuun kestoa tärkeänä, kun taas noin kolmannes ei pidä sitä niin tärkeänä. Sukupuolirooliasenteet ovat merkittävä tekijä miesten suhtautumisessa. Parisuhteella havaittiin jonkin verran vaikutusta sekä puolison koulutus tai työttömyys vaikuttavat suhtautumiseen. Parisuhteessa olevilla miehillä suhtautumiseen oli yhteydessä useampi tekijä, kuten ikä, ylempi korkeakoulututkinto sekä sukupuolirooliasenteet. Ilman parisuhdetta olevilla miehillä suhtautumista selitti ainoastaan sukupuolirooliasenteet.

Tulokset osoittavat, että isän hoivavastuuta pidetään melko tärkeänä, mutta jakautuneet asenteet voivat selittää osaltaan perhevapaiden vähäistä käyttöä miehillä. Tutkimus tukee aikaisempaa havaintoa tasa-arvoisesta isyydestä, josta on tullut kulttuurista valtavirtaa. Vuoden 2022 perhevapaaudistuksen myötä isyysvapaat ovat pidentyneet, joten nähtäväksi jää, tuleeko miesten asenteet hoivavastuusta muuttumaan tässä tutkimuksessa havaittuja asenteita myönteisemmäksi. Tulokset viittaavat, että tasa-arvoisesti hoivavastuuseen suhtautuvat miehet todennäköisesti hyödyntävät pidentyneitä perhevapaita enemmän.

**Avainsanat:** isyys, vanhemmuus, isyysvapaa, perhevapaat, hoivavastuu, suhtautuminen

# Sisällysluettelo

<b>1</b>	<b>JOHDANTO</b>	<b>1</b>
<b>2</b>	<b>ISÄT PERHEVAPAAJÄRJESTELMÄSSÄ</b>	<b>4</b>
2.1	Työn ja hoivan jakamiseen vaikuttavat taloudelliset ja sosiaaliset tekijät	4
2.2	Ansaittaja- ja hoivaajamallit	7
2.3	Hoivaoikeuden kehittyminen Suomessa	10
<b>3</b>	<b>ISÄN HOIVAROOI</b>	<b>15</b>
3.1	Miehen vanhemmuus ja isän hoivarooli murroksessa	15
3.2	Hoivaroolia koskevien asenteiden taustatekijät	18
3.2.1	Sosioekonomiset ja demografiset tekijät	18
3.2.2	Sukupuolirooliasenteet	20
3.2.3	Puolison vaikutus	21
<b>4</b>	<b>TUTKIMUSASETELMA</b>	<b>23</b>
4.1	Tutkimuksen tavoitteet	23
4.2	Aineisto	23
4.3	Selitettävät muuttujat	24
4.4	Selittävät muuttujat	25
4.5	Tutkimusmenetelmät	28
<b>5</b>	<b>TULOKSET</b>	<b>30</b>
5.1	Miesten suhtautuminen isyysvapaan pidentämiseen ja hoivavastuun pituuteen	30
5.2	Isyysvapaan pidentämiseen suhtautuminen taustatekijöiden mukaan	31
5.3	Isän hoivavastuun keston suhtautuminen taustatekijöiden mukaan	37
<b>6</b>	<b>JOHTOPÄÄTÖKSET</b>	<b>40</b>
	Lähteet	44
	Liitteet	52
	Liite 1. Sukupuolirooliasenteita mittaavien muuttujien jakaumat	52
	Liite 2. Kahden väliset yhteydet selitettävien ja selittävien muuttujien välillä	53

# 1 JOHDANTO

Suomen perhevapaajärjestelmää pidetään muiden Pohjoismaiden ohella edelläkävijänä. Isyysvapaiden käyttö on maailman kärkeä, mutta siitä huolimatta suomalaiset isät jäävät hieman jälkeen muista Pohjoismaiden isistä isyysvapaiden käytössä (OECD 2022). Lisäksi Pohjoismaista Suomessa on eniten isiä, jotka eivät käytä ollenkaan mitään vanhempainvapaita (Cederström 2019, 22). Tutkimusta isyysvapaiden käytöstä on tehty runsaasti (esim. Lammi-Taskula 2008; Lappegård 2008; Saarikallio-Torp 2016; Närvi 2018; Geisler & Kreyenfeld 2019; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020), mutta asenteita ja motivaatioita isän hoivavastuuseen ja isyysvapaiden käyttöön on sen sijaan tutkittu vähemmän (esim. Almqvist, Sandberg & Dahlgren 2011; Eerola 2015a; Eerola, Lammi-Taskula, O'Brien, Hietämäki & Räikkönen 2019).

Suomalaisten miesten asenteet isyysvapaan käyttöön ovat muuttuneet viimeisen neljän vuosikymmenen aikana. Nykypäivän isät haluavat ottaa enemmän vastuuta lastenhoidosta (Eerola 2015a), mutta toisaalta samaan aikaan ilmenee vahvoja sukupuolirooleja, jotka voivat vaikuttaa perhevapaiden käyttöön vanhempien kesken. Perhevapaista ja erityisesti isän perhevapaiden käytöstä on keskusteltu jo 1970-luvulta lähtien, mutta aihe nousi uudelleen keskusteluihin vuoden 2022 perhevapaauudistuksen myötä. Viimeaikainen keskustelu jakautuu perinteisiä arvoja kannattaviin ja tasa-arvoisia arvoja kannattaviin isiin. Helsingin Sanomien 6.3.2023 julkaistussa artikkelissa moni isä mainitsee isyysvapaiden käyttämättömyydelle taloudelliset tekijät tai työpaikkaan ja urakehitykseen liittyvät haasteet. Lisäksi vastauksissa nousee esille vahvoja sukupuolirooliasenteita, joiden mukaan äiti nähdään ensisijaisena hoivaajana, mikä voi olla esteenä isyysvapaiden käytölle. (Moisio 2023.) Toista näkökulmaa julkisessa keskustelussa edustaa isät, jotka haluavat jakaa perhevapaat tasapuolisesti ja ottaa osaa hoivavastuuseen (Laine 2023; Koskela 2023).

Isän oikeus hoivaan määritellään ja mahdollistetaan usein käytettävissä olevilla perhevapailla (Bartova & Keizer 2020, 313). Suomessa isät saivat ensimmäisen perhevapaansa 1970-luvun lopussa. Isien hoivaoikeus oli pitkään riippuvainen äidin valinnoista, sillä isyysvapaan käyttöön tarvittiin äidin suostumus. Vasta 2010-luvulla suostumuksen vaatimuksesta luovuttiin ja isät saivat ensimmäistä kertaa käyttöönsä itsenäisesti käytettävät vanhempainvapaat ja näin itsenäinen hoivavastuu mahdollistettiin institutionaalisella tasolla. (Salmi & Närvi 2017, 25.)

Pohjoismaisia perhevapaajärjestelmiä ohjaa vahva sukupuolten tasa-arvo, johon on pyritty erityisesti naisten työ- ja perhe-elämää tukevilla politiikkakeinoilla. Isien hoivavastuu on jäänyt usein taka-alalle perhevapaajärjestelmää koskevissa muutoksissa. Lisäksi sitä tukevat toimenpiteet nähdään enemmän symbolisella tasolla lisäävän sukupuolten tasa-arvoa kuin käytännön tasolla lisäävän perheessä tasapuolista työn ja hoivan jakoa (Lammi-Taskula 2006, 95). On kuitenkin selvää, että isyyysvapailta on merkittävä vaikutus isän hoivavastuun vahvistamiseen, sillä isien osallistuminen kotitöihin ja lastenhoitoon on lisääntynyt perhevapaiden myötä (Esping-Andersen 2002, 20–21; Leira 2002).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaiset tekijät vaikuttavat miesten suhtautumiseen isän hoivavastuusta. Isän hoivavastuuta tarkastellaan tässä tutkimuksessa sen mukaan, miten tärkeänä pitää isyyysvapaan pidentämistä tai tulisiko nykyaikaisen isän hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Aineistona käytetään vuoden 2014 Perhebarometriaineistoa. Tutkimuksessa tarkastellaan kaikkien miesten suhtautumista ja vertaillaan parisuhteessa ja ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumista isän hoivavastuuseen ja lisäksi tarkastellaan sitä, onko parisuhteessa olevien miesten puolisolilla vaikutusta suhtautumiseen. Suhtautumiseen selittäviä tekijöitä haetaan sosioekonomisesta taustasta, sukupuolirooleja koskevista asenteista sekä puolison ominaisuuksista (Lammi-Taskula 2008; Salmi ym. 2009; Närvi 2018; Almqvist ym. 2011; Geisler & Kreyenfeld 2019; Ma ym. 2020).

Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että Suomessa ilmapiiri vanhempainvapaiden tasapuoliseen jakoon on kohtalaisen myönteinen, mutta ero Ruotsiin on kuitenkin merkittävä. Suomalaisista vain vajaa puolet kannatti vanhempainvapaiden tasapuolista jakoa, kun Ruotsissa samaa kannatti 70 prosenttia. (Ylikännö ym. 2016.) Tasapuoliseen jakoon myönteisesti suhtautuminen voi osoittaa myös sen, miksi Ruotsissa käytetään enemmän isyyysvapaita kuin Suomessa. Toisaalta Ruotsin perhevapaajärjestelmä on pidempään tarjonnut isille pidempiä korvamerkittyjä vapaita kuin Suomessa. Lisäksi Suomessa on pitkään korostettu valinnanvapautta perhevapaajärjestelyissä, mikä erottaa Suomen muista Pohjoismaista. (Leira 2006; Salmi & Närvi 2014, 416; Ylikännö ym. 2016, 226–228; Salmi & Närvi 2017, 29.)

Isyyysvapaan tarkoitus on tukea isän itsenäistä hoivavastuuta, edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja tukea perhevapaiden tasaista jakautumista (Bartova & Keizer 2020). Isän osallistuminen lastenhoitoon vaikuttaa myönteisesti puolisoitten väliseen suhteeseen (Carlson, Hanson & Fitzroy 2016, 453) ja lapsen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen

kehitykseen (Allen & Daly 2007; Huerta, Adema, Baxter, Han, Lausten, Lee & Waldfogel 2013) sekä isän omaan hyvinvointiin (Keizer, Dykstra & van Lenthe 2012, 344). Lisäksi on todettu, että äidin synnytyksen jälkeinen palautuminen on nopeampaa, mikäli isä ottaa vastuuta lapsen hoidosta pian syntymän jälkeen (Plantin, Olukoya & Ny 2011). On myös havaittu, että isän käyttämällä isyysvapaalla on yhteys lapsen parempiin ongelmanratkaisutaitoihin sekä parempaan itseluottamukseen ja itsetuntoon (Deutsch, Lussier & Servis 1993, 1154; Saarikallio-Torp & Haataja 2016, 81). Isyysvapaan käyttö voidaan siis nähdä positiivisessa valossa kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta.

Perhevapaiden käytössä on kysymys sekä valinnoista että valintojen ehdoista. Isät ja äidit tekevät valintoja rakenteellisten ehtojen ja yksilöllisten motiivien välisessä vuorovaikutuksessa. Rakenteelliset ehdot koskevat perhevapaajärjestelmää, joka mahdollistaa vanhemmille lapsen kotihoidon. Yksilölliset motiivit puolestaan mahdollisuuksia ja esteitä, joita työn ja hoivan jako voi luoda perheessä. (Salmi & Närvi 2017, 31.) Viimeisin perhevapaajärjestelmää koskeva uudistus tuli voimaan vuonna 2022. Sen myötä isille korvamerkityt vanhempainvapaat ovat pidentyneet. Uudistuksen yksi tarkoituksista on lisätä tasa-arvoa vanhempien välillä niin työelämässä kuin perhe-elämässä (Kela 2021). Lainsäädännön muutos ei kuitenkaan ratkaise kokonaan perhevapaiden käyttöön liittyviä ongelmia, vaan tarvitaan myös keskustelua ja tutkimusta arvoista ja asenteista, jotka ohjaavat miesten ja naisten perhevapaiden käyttöä. Aikaisemman tutkimustiedon perusteella isille korvamerkittyjen vanhempainvapaiden pidentäminen lisää vapaiden käyttöä sekä tasa-arvoista työn ja hoivan jakoa perheissä pitkällä aikavälillä (Duvander & Johansson 2012; Geisler & Kreyenfeld 2019).

Johdannon jälkeisessä luvussa kuvataan isiä perhevapaajärjestelmässä. Ensin keskitytään työn ja hoiva jakoon vaikuttaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin tekijöihin. Sen jälkeen käydään läpi, miten eri maissa erilaiset työn ja hoivan jaon tavat ovat synnyttäneet erilaisia ansaitsija- ja hoivaajamalleja. Luvun 2 lopuksi kootaan isän hoivaoikeuden kehittyminen perhevapaajärjestelmässä. Luku 3 tarkastelee isän hoivaroolia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Käydään läpi isyyden muutosta sekä merkityksiä, odotuksia ja käsityksiä, joita isyyteen liitetään. Luvun lopussa tehdään katsaus aiempaan kirjallisuuteen hoivaroolia koskevista asenteiden taustatekijöistä. Luku 4 esittelee tutkimusasetelman, minkä jälkeen luvussa 5 tarkastellaan empiirisesti miesten suhtautumista isän hoivavastuuseen. Tutkimuksen viimeisessä luvussa vedetään tuloksia yhteen ja luodaan johtopäätökset suhtautumisesta sekä esitetään jatkotutkimusaiheita.

## 2 ISÄT PERHEVAPAAJÄRJESTELMÄSSÄ

Viime vuosikymmenten aikana perhevapaajärjestelmää koskevissa uudistuksissa keskeinen tavoite on ollut tukea sukupuolten tasa-arvoa sekä ansiotyössä että lasten hoivassa. Tavoite on ollut toisaalta kannustaa isiä itsenäisen hoivavastuuseen ja näin vahvistaa heidän vanhemmuuttansa sekä toisaalta on pyritty nopeuttamaan äitien paluuta työmarkkinoille. (Kellokumpu 2007; Salmi & Närvi 2017; Närvi 2018.) Vaikka suomalaisisät ovat isyyysvapaiden käytössä maailman kärjessä, jäävät he kuitenkin jälkeen muista pohjoismaisista verrokeistaan (Lammi-Taskula 2006, 95; Cederström 2019, 19). Perhevapaat on keino vaikuttaa vanhempien hoivavastuun jakautumiseen. Toisaalta hoivavastuun jakautumiseen vaikuttaa myös perheessä tapahtuva työn ja hoivan jako, johon puolestaan vaikuttaa taloudelliset ja sosiaaliset tekijät. On selvää, että ansiotyötä ja hoivaa jaetaan eri tavoin perheissä. Nämä jakamisen tavat ovat synnyttäneet erilaisia ansaitsija- ja hoivaajamalleja eri maihin. Isän oikeus hoivaan vaihtelee näissä malleissa. Isän hoivavastuu on kehittynyt ajan myötä ja nykyisen muotoinen perhevapaa kannustaa isiä osallistumaan lastenhoitoon ja ottamaan suuremman hoivaroolin perheessä. Vaikka Suomessa perhepoliittiset kannustimet antavat perheille mahdollisuuden työn ja hoivan tasapuolisempaan jakoon verrattuna niihin ansaitsija- ja hoivaajamalleihin, joissa tasapuolinen jako ei toteudu, politiikkakeinot voivat usein törmätä kulttuurisiin ja asenteellisiin esteisiin. Suomessa isien oikeus hoivaan nousi ensimmäistä kertaa poliittiselle agendalle 1970-luvun lopulla, kun isät saivat ensimmäisen heille tarkoitetun isyyysloman. Sittemmin isien hoivaoikeus on kehittynyt, mihin on vaikuttanut perhepolitiikka sekä kulttuurinen käsitys isyydestä.

### 2.1 Työn ja hoivan jakamiseen vaikuttavat taloudelliset ja sosiaaliset tekijät

Perhevapaiden jakamisessa on merkittävässä roolissa perheessä tapahtuva ansiotyön ja hoivan jakaminen. Sitä voidaan tarkastella sekä taloudellisesta että sosiaalisesta näkökulmasta. Taloudellisen näkökulman mukaan puolisoiden on kannattavaa erikoistua eri tehtäviin, koska se hyödyttää taloudellisesti kumpaakin puolisoa sekä perheen etua (Becker 1993) sekä lisäksi erikoistuminen voidaan nähdä hyödyttävän yhteiskuntaa laajemmin (Parsons 1956; Leira 2006, 29). Amerikkalaisen taloustieteilijä Gary Beckerin (1993) teorian mukaan perhe on tuotantoyksikkö, jossa puolisoiden välillä erikoistuminen tapahtuu resurssien eli käytettävissä olevan ajan ja inhimillisen pääoman jakautumisen mukaan eri toimintoihin, joissa ne tuottavat parhaimman mahdollisen tuloksen. Tuloksen mittarina käytetään ansiotuloja: puolisoista se,

jonka ansaintapotentialiaali on suurempi työmarkkinoilla, tulee käyttää aikaansa ansiotyöhön ja se puoliso, jonka työpanoksen arvo on kotona suurempi, tulee käyttää enemmän aikaansa kotityöhön. (Becker 1993; Saarikallio-Torp & Haataja 2016, 89.) Inhimillinen pääoma, joka muodostuu koulutukseen ja työkokemukseen käytetystä ajasta, on yhteydessä parempaan ansaintapotentialiaaliin, mistä syystä sen puolison, kummalla on enemmän inhimillistä pääomaa, on kannattavampaa erikoistua ansiotyöhön yhteisen hyödyn maksimoiseksi. Puolestaan se puoliso, jolla on vähemmän inhimillistä pääomaa eli matalampi koulutus ja tulotaso, omaa myös pienemmän ansaintapotentialiaalin, joten hänen on kannattavampaa erikoistua kotityöhön ja hoivaan. (Becker 1993.) Beckerin teorian mukainen erikoistuminen tuottaa perheissä eriytyneet roolit, mutta on huomioitava, että teoria on kehitetty Yhdysvalloissa, jossa sukupuolten väliset erot työmarkkinoille osallistumisessa sekä kodin- ja lastenhoidossa ovat olleet eriytyneempiä kuin Pohjoismaissa. Tästä syystä se ei välttämättä sovellu yksiselitteisesti kuvaamaan suomalaista yhteiskuntaa, jossa on tavallista, että kummatkin puolisoista osallistuvat ansiotyöhön (Julkunen 2010).

Beckerin teorian kanssa samankaltaisuutta on amerikkalaisen sosiologi Talcott Parsonsin (1956) funktionaalisisessa perheteoriassa. Parsonsin teorian mukaan miesten ja naisten eriytyneet roolit eri toimintoihin perheessä hyödyttävät parhaiten perheen funktiota. Perheessä miehelle on asetettu instrumentaalinen funktio perheen elannon tuottajana ja naisen tehtävänä pidetään kodin ja lasten hoitoa. Teoriaa on kritisoitu siitä, että se on jyrkän kahtiajakautunut ja stereotyyppinen (Lempiäinen 2003). Jakoa pidetään kuitenkin käytännöllisenä, koska se mahdollistaa sen, ettei puolisoitten välille synny kilpailua. Näin ollen teorian mukaan eriytyneet roolit edistävät perheen toimintaa parhaimmalla mahdollisella tavalla modernissa yhteiskunnassa. (Parsons 1956; Aalto 2012, 111.) Teoria eroaa Beckerin teoriasta siten, että Beckerin teoriassa erikoistuminen johtuu pääasiassa eri tavoin investoidun ajan ja inhimillisen pääoman mukaan, minkä vuoksi teoriaa voidaan pitää lähtökohtaisesti sukupuolineutraalina (Becker 1991, 30).

Beckerin ja Parsonsin teorioita on kritisoitu siitä, ettei ne ota huomioon sukupuolinormatiivisia käsityksiä, joilla luodaan ja ylläpidetään sukupuolirooleja (ks. esim. Bittman ym. 2003; Evertsson & Neramo 2004). On esitetty, että sukupuolinormeilla ja sukupuolittuneilla moraalikäsitteillä on yhteys erikoistumiseen. Duncan ja Edwards (1997) ovat esittäneet, että ihmisten toimintaa ohjailee sukupuolittuneet moraalikäsitteet (gendered moral rationalities), joiden mukaan puolisoitten keskittyminen joko ansiotyöhön tai kotityöhön voi johtua miehille ja naisille asetetuista erilaisista sosiaalisista odotuksista. Sukupuolittuneet roolit liitetään usein



perinteisiin arvoihin, jotka ohjaavat puolisoiden työhön ja hoivaan osallistumista perheessä. Perinteinen asenne miehestä perheen elättäjänä ja naisesta hoivaajana on vaikuttanut siihen, että mies keskittyy ansiotyöhön ja naisella on suurempi vastuu lasten- ja kodinhoidosta. Sukupuolittuneella työnjaolla on pitkä historia, mikä vaikuttaa siihen, että perinteisten sukupuoliroolien mukaiset valinnat tuntuvat perheessä luontevilta, järkeviltä ja helpoilta ratkaisuilta. (Jokinen 2005; Ylöstalo 2019) Näin ollen erikoistumisen taustalla ei vaikuta pelkästään rationaalinen selitys parhaimman tuloksen tavoittelusta vaan sosiaaliset tekijät voivat myös johtaa erikoistumiseen.

Sukupuolirooliasenteiden vaikutusta työn ja hoivan jakoon on tutkittu sekä kansainvälisesti (esim. Fox 2009; Forste & Fox 2012) että jonkin verran myös Suomessa (Lammi-Taskula 2007). Lapsen tulo voi usein johtaa perinteiseen työnjakoon sukupuolten välillä, vaikka pariskunnat olisivat ennen vanhemmaksi tuloa suhtautuneet kotityön jakoon tasa-arvoisesti. (Miettinen & Rotkirch 2012; Eerola 2015; Duvander & Viklund 2019.) Lisäksi pariskunnilla, joilla on ollut perinteinen työnjako jo ennen vanhemmaksi tuloa, voi perinteinen jako korostua aiempaa vahvemmaksi (Fox 2009). Tämä osoittaa sen, että sukupuoliroolit eivät ole aina vakiintuneita käsityksiä työn ja hoivan jaosta, vaan ne voivat muuttua tilanteen mukaan.

Vastuu lastenhoidosta on muuttunut viime vuosikymmeninä aiempaa tasa-arvoisemmaksi (Miettinen & Rotkirch 2012; Ylikännö ym. 2016). Isän osallistumista lastenhoitoon pidetään nykyisin hyvin tärkeänä, mutta samaan aikaan äidin asemaa lasten ensisijaisena hoitajana ei kyseenalaisteta. Vanhempien suhtautumisessa työn ja hoivan jakoon korostuu usein sukupuolen mukaan määrittävä vanhemman vastuu. Tämä näkyy monilla pienten lasten vanhemmilla siinä, että äidit pitävät perheen toimeentulon hankkimista jaettuna vastuuna ja isät sen sijaan pitävät lastenhoitoa jaettuna vastuuna. (Lammi-Taskula 2007.) Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset odotukset rooleista ja tehtävistä sääntelevät yksityistä elämänpiiriä, mikä osoittaa sen, että asenteiden tutkiminen työn ja hoivan jakoon on tärkeää.

Edellä mainittu erikoistuminen johtaa sukupuolittuneisiin rooleihin ja se on havaittu vahvistuvan ajan myötä. Siihen on kuitenkin mahdollista vaikuttaa pyrkimällä tasapainottamaan ansaintapotentialin kasautumista. Nuorilla pareilla on helpompi ehkäistä erikoistumisen muodostumista, koska he voivat suhteen alussa sopia tehtävien tasapuolisemmasta jaosta. Tämä mahdollistaa kummallekin puolisolle mahdollisuuden inhimillisen pääoman kasvattamiseen. (Blossfeld & Drobnic 2001, 19.) Erikoistumista ehkäisevän toiminnan taustalla vaikuttaa tasa-arvoiset asenteet työn ja hoivan jakoon perheessä.

Lisäksi erikoistumiseen liittyvien riskien tiedostaminen voi ehkäistä pareilla erikoistumisen etenemistä. Riskeinä ovat esimerkiksi puolison kuolema, sairastuminen, ero tai työttömyys. Uhan yllättäessä tuotantoyksikkö eli kotitalous voi kohdata äkillisiä ongelmia, joihin se ei välttämättä kykene vastaamaan nopeasti, mikäli erikoistuminen on tuottanut perheessä eriytyneet roolit ja tehtävät. Riskien ehkäisemiseksi kummankin puolison tulisi osallistua sekä koti- että ansiotyöhön. Tarkoituksena on tasata inhimillisen pääoman kasautumista. Moderneissa yhteiskunnissa naisten osallistuminen työmarkkinoille, heidän tulojen kasvu sekä kouluttautuminen ovat vähentäneet erikoistumisen astetta ja näin ollen ehkäissyt siitä johtuvaa haavoittuvuutta. (Blossfeld & Drobnic 2001, 22–24.)

## **2.2 Ansaittaja- ja hoivaajamallit**

Erilaiset työn ja hoivan jakamisen tavat ovat synnyttäneet useita ansaittaja- ja hoivaajamalleja, joita ilmenee eri maissa. Mallit jakautuvat sen mukaan, missä määrin poliittiset instituutiot kannustavat naisia jatkuvaan työssäkäyntiin ja hoivaroolien tasavertaiseen jakamiseen sekä sen mukaan, missä määrin ne mahdollistavat vanhempien työssäkäynnin ja perhe-elämän yhteensovittamisen (Korpi 2000).

Ansaittaja- ja elättäjämallit kuvaavat sitä, miten ansiotyöhön osallistuminen on järjestetty perheissä ja kuinka paljon puoliset käyttävät aikaansa ansiotyöhön. Ansaittajamallin rinnalle on muodostunut erilaisia hoivaajamalleja, jotka kuvaavat sitä, miten lastenhoito on organisoitu perheissä ja miten poliittiset instituutiot tukevat lastenhoitoa. Mallien syntymisessä merkittävä tekijä on vallalla oleva perheideologia, joka muotoutuu sen mukaan, minkälaisia mahdollisuuksia perhepoliittiset edut luovat ansiotyöhön ja lastenhoitoon osallistumiselle. (Esping-Andersen 1999, 55–67; Korpi 2000, 144–146; Lewis 2001; Haataja 2006; Salin ym. 2016, 201–202.)

Taulukkoon 1 on koottu malleja, miten ansiotyöhön osallistumista ja lastenhoidon jakoa voidaan toteuttaa eri tavoin. Osa malleista on löydettävissä eri maiden yhteiskunnista ja osa on ideaalimalleja siitä, miten ansiotyöhön osallistumista ja hoivan organisointia voisi jakaa vanhempien kesken.

Taulukko 1. Ansaitsija- ja hoivaajamallit

	<b>Löydettävissä olevat mallit</b>	<b>Ideaalimallit</b>
<b>Ansaitsijamallit</b>	Vahva mieselättäjämalli (Lewis 1992; Sainsbury 1994)	Universaali ansaitsijamalli (Fraser 2000)
	Yleinen perhepoliittinen malli (Korpi 2000)	
	Kahden ansaitsijan malli (Korpi 2000)	
	Heikko mieselättäjämalli (Lewis 1992)	
	Yksilömalli (Sainsbury 1994)	
<b>Hoivaajamallit</b>	Ristiriitainen malli (Ferrarini 2003)	Universaali hoivaajamalli (Fraser 2000)
	Mukautettu mieselättäjämalli (Lewis 1992)	Tasa-arvoinen hoivaajamalli (Fraser 1994)
	Markkinasuuntautunut malli (Korpi 2000)	
	Egalitaarinen malli (Mahon 2002)	

Ansaitsijamalleista on havaittavissa joko yhden elättäjän malleja tai kahden ansaitsijan malleja. Yhden elättäjän malleista on esimerkkeinä vahva mieselättäjämalli ja yleinen perhepoliittinen malli, joissa tyypillisesti mies osallistuu ansiotyöhön ja nainen hoivan tuottamiseen kotona. Sukupuoliroolit ovat vahvasti eriytyneet. Isien hoivavastuu on lähes olematon tai hyvin pieni näissä yhteiskunnissa. Mieselättäjäyhteiskunnille on olennaista matala naisten työllisyys ja kapeat perhe-etuudet. Erona mallien välillä on, että yleisessä perhepoliittisessa mallissa on tarjolla laajat perhepoliittiset etuudet, jotka kannustavat lastenhoidon järjestämiseen kotona (Korpi 2000). Miesten mahdollisuus lastenhoitoon on kuitenkin rajattua, sillä malleissa ei ole mahdollistettu isille yhtä pitkiä perhevapaita kuin äideille. Työn ja hoivan jakoa ohjaava perheideologia ei sisällä ajatusta miesten mahdollisuudesta lasten hoitoon ja poliittiset instituutiot eivät kannusta isiä ottamaan vastuuta lastenhoidosta. Esimerkkeinä vahvoista mieselättäjäyhteiskunnista ovat historiallisesti olleet Irlanti ja Iso-Britannia. (Lewis 1992, 162–165; Sainsbury 1994, 152–153.)

Ansiotyöhön osallistuminen voidaan järjestää perheissä myös siten että, että kumpikin vanhempi osallistuu siihen. Niitä malleja kutsutaan joko heikoksi mieselättäjämalliksi, kahden ansaitsijan malliksi tai yksilömalliksi. Näiden mallien rinnalle on syntynyt hoivaajamalleja (esim. ristiriitainen malli, mukautettu mieselättäjämalli tai egalitaarinen malli), joissa

kummallekin vanhemmalle tarjotaan ansiokorvattuja perhevapaita. Tämä tukee kummankin vanhemman työssäkäyntiä ja hoivaroolin kehittymistä. Lisäksi lastenhoitoon tarjotaan apua, joka on julkisin varoin tuettua päivähoitoa. Lastenhoito voidaan järjestää perhe-etuksin tuetusti joko kotona tai julkisessa päivähoidossa. Malleissa julkisen ja yksityisen raja on hyvin häilyvä toisin kuin vahvoissa mieselättäjämalleissa. Perhepolitiikkaa ohjaa kulttuurinen ideologia sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja politiikkakeinoilla kannustetaan vanhempia jakamaan lastenhoidon vastuu tasapuolisesti. Mallien tavoitteena on molempien vanhempien ansiotyön ja perheen yhdistämisen mahdollistaminen sekä toimeentulo- ja hoivavastuun jako. (Lewis 1992; Sainsbury 1994, 152–153; Korpi 2000, 146–147; Mahon 2002; Ferrarini 2003; Varjonen 2011, 34.) Lisäksi on olemassa markkinasuuntautunut malli, jossa hoiva järjestetään usein yksityisillä markkinoilla. Syynä siihen on vähäiset perhe-etuudet (Korpi 2000, 144–46). Markkinasuuntautuneesta mallista pidetään usein esimerkkinä Yhdysvaltoja.

Hoivaajamalleissa voi esiintyä myös erikoistumista tukevia käytäntöjä. Ristiriitaisessa mallissa ja mukautetussa mieselättäjämallissa perhe-etuudet kohdistetaan usein vain äideille tai vaihtoehtoisesti perheille annetaan valinnanvapaus jakaa vanhempainvapaat haluamallaan tavalla. Tämä voi ylläpitää hoivaaja- ja ansaitsijaroolien eriytymistä. (Lewis 1992; Ferrarini 2003.) Jaettavia vanhempainvapaita on kritisoitu siitä, etteivät ne edistä sukupuolten välistä tasa-arvoa (Rantalaiho 2003, 210).

Edellä esitettyjen mallien lisäksi on hahmoteltu ideaalimalleja, joiden mukaan työn ja hoivan jakoa voisi järjestää. Nancy Fraser on hahmotellut kolme ideaalimallia, joita ovat universaali ansaitsijamalli, universaali hoivaajamalli ja tasa-arvoinen hoivaajamalli. Universaalissa ansaitsijamallissa pyrittäisiin muokkaamaan kulttuurista ymmärrystä ansaitsijuuteen liitettävästä maskuliinisuudesta ja hoivaajaan liitettävästä feminiinisuudesta kulttuurin sisältä käsin. Näin ollen tavoite olisi muokata asenteita mahdollisimman sukupuolineutraaliksi niin, että hoivaajan ja ansaitsijan roolia ei yhdistettäisi tiettyyn sukupuoleen. (Fraser 1994, 593, 601–607.) Sen ei kuitenkaan odoteta lisäävän isän hoivavastuuta, koska vastuu lastenhoidosta jäisi usein äidille ja tämä lisäisi äidin kaksoisroolia ansaitsijana ja hoivaajana (Varjonen 2011, 34; Hochschild 2012; Salin ym. 2016, 202–203.) Muut ideaalimallit pyrkisivät joko hoivavastuun lisäämiseen tukemalla kotona järjestettyä lastenhoitoa ansiotyön ohella tai turvaamalla äideille hoivasta johtuvat ansiotulomenetykset (Fraser 2000).

On huomioitava, että edellä esitetyt ansaitsija- ja hoivaajamallit eivät ole ainoat mallit, joiden mukaan ansiotyötä ja hoivaa voidaan järjestää perheissä. Niiden lisäksi on olemassa useita

muuta malleja, joiden avulla työn ja hoivan jakoa voidaan tarkastella. Suomi kuuluu ansaitsijamalliltaan kahden ansaitsijan malliin, mutta hoivaajamallia kuvaa enemmän joko egalitaarinen tai universaali hoivaajamalli. Suomalaisessa hoivapolitiikassa on toteutettu ratkaisuja, jotka tukevat vanhempien työssäkäyntiä, perhevapaiden jakamista ja hoivan järjestämistä perhevapaiden jälkeen julkisessa päivähoitossa (Julkunen 2010, 73–74).

### 2.3 Hoivaoikeuden kehittyminen Suomessa

Suomessa isillä ei ole aina ollut yksiselitteistä oikeutta hoivaan, mihin on vaikuttanut perhevapaajärjestelmän ehdot isyyssvapaan käyttöön. Hoivaoikeuden kehittymistä voidaan tarkastella neljän eri ulottuvuuden kautta, jotka ovat keskeisessä asemassa perhevapaajärjestelmän suunnittelussa. Nämä ulottuvuudet ovat *oikeutus*, *siirrettävyys*, *joustavuus ja korvaukset*. Oikeutusta tarkastellaan sen mukaan, ovatko vanhempainvapaat ja -etuudet oikeutettu yksilölle korvamerkittynä vai perhekohtaisina. Siirrettävyys ilmenee siinä, miten perhevapaat ovat siirrettäviä vanhempien kesken. Joustavuus ilmenee siinä, milloin ja miten perhevapaita voidaan käyttää. Viimeisenä ulottuvuutena tarkastellaan sitä, minkälaisia korvauksia vanhempainvapaista maksetaan. (Bartova & Keizer 2020, 374–375.)

Suomi on yksi ensimmäisiä maita maailmassa, joissa isillä on ollut mahdollisuus jäädä perhevapaalle lapsen synnyttyä. Ensimmäinen isyyssloma säädettiin laissa vuonna 1978, mitä edelsi kymmenen vuoden keskustelu uuden sukupuoli-ideologian kehittymisestä (STM 1999, 12). Isyyssloman tarvetta perusteltiin isän ja lapsen edulla, äidin avun tarpeella, kunnallisen kotiaavun riittämättömyydellä sekä lomien ajaksi vapautuvilla työpaikoilla (Haataja 2006, 17; Kellokumpu 2007, 7). Isillä ei kuitenkaan ollut isyyssloman säätämisen jälkeen yksiselitteistä oikeutta omaan vanhempainvapaaseen, vaikka 1970-luvulla perhevapaiden suunnittelussa pidettiin tärkeänä isän oikeutta lapseen ja lapsen oikeutta isään (Haataja 2006, 17).

Ensimmäinen säädetty isyyssvapaa oli kestoaltaan 12 arkipäivää ja pidettävä lapsen syntymän yhteydessä, eikä siitä saanut rahallista korvausta. Lisäksi sen ehtona oli äidin suostumus. Perheille annettiin kuitenkin mahdollisuus siirtää äitiysrahan pidennys isälle. Se oli kaksi viikkoa ja siirtämiseen tarvittiin myös äidin suostumus. Vuodesta 1980 lähtien isillä oli mahdollisuus pitää äidin käytettävissä olevasta vapaasta viimeinen kuukausi äidin suostumuksella. (Kellokumpu 2007, 4.) Myöhemmin 1980-luvulla vapaan nimi muuttui vanhempainlomaksi (myöhemmin nimi muutettiin vanhempainvapaaksi) ja se oli vanhempien

kesken jaettavissa ja lisäksi siitä sai ansiomenetykskorvausta (Sairausvakuutuslaki 32/1985). Vanhempainvapaa oli pituudeltaan 158 päivää ja jaettavissa sellaisenaan se pysyi vuoden 2022 perhevapaaudistukseen asti.

Perhevapaiden kehittämisen tarvetta perusteltiin 1980-luvulla ensisijaisesti naisten työmarkkina-aseman turvaamisella, mutta myös isä-lapsi-suhteella ja isän oikeudella yhtäläiseen hoivaan äidin kanssa. Perhevapaita valmisteltaessa on huomioitu perhe-etuuskien vaikutus naisten asemaan työmarkkinoilla, mutta toisaalta valmisteluissa on pyritty huomioimaan isät ja heidän hoivaoikeutensa vahvistaminen. Perinteisellä isyysvapaalla ja vanhempainvapaalla on nähty kuitenkin olevan erilainen rooli lastenhoidossa. Isyysvapaan tarkoituksena on ollut tukea isän mahdollisuutta auttaa äitiä lapsen syntymän jälkeen (Kellokumpu 2007, 4–7), kun taas vanhempainvapaan tavoitteena on ollut tukea kummankin vanhemman itsenäistä hoivavastuuta lapsesta samaan aikaan, kun toinen on ansiotyössä.

Vanhempainvapaat ovat sukupuolineutraaliudesta huolimatta mielletty usein ”äitien vapaaksi”, koska äidit käyttävät niitä useammin (Närvi 2018, 14–15). Tämä kertoo siitä, ettei isällä ole nähty olevan samanlaista itsenäistä hoivaroolia kuin äidillä. Isän hoivarooli oli vielä 1970- ja 1980-lukujen aikana heikko äidin rooliin verrattuna ja isän hoivavastuuseen kuului äidin tukeminen lapsen syntymän jälkeen. Isän hoitovastuu ei päässyt kehittymään itsenäiseksi syistä, että isälle tarkoitettujen vapaiden käyttäminen oli äidistä riippuvaista ja siksi, että isyysloma oli käytettävä yhdessä äidin kanssa. (Julkunen 2010, 179.)

1990- ja 2000-luvun taitteessa otettiin suuria harppauksia isän itsenäisen hoivaroolin tukemisessa. Vanhempainvapaajärjestelmää muutettiin sisällöllisesti isää kannustavaan suuntaan. Vuonna 1990 hallitus nosti esille, että lasten vanhemmat ovat nykyisessä vanhempainvapaajärjestelmässä toisiinsa nähden eriarvoisessa asemassa etuuden saajina: ”lähtökohtana on pidettävä, että nainen ja mies ovat oikeuksiltaan ja velvollisuuksiltaan lastensa tasavertaisia huoltajia” (HE 208/1990, 4). Isyysvapaata muutettiin siten, että ensimmäistä kertaa isät saivat rahakorvausta kuudelta päivältä ilman, että se oli äidin vapaasta pois ja lisäksi sitä pidennettiin kolmeen viikkoon (Kellokumpu 2007, 7). Isälle kiintiöity vapaa oli luonteeltaan erilainen isän hoivaroolia tukeva etuus kuin aiemmat. Korvamerkitty isyysvapaa oli tarkoitettu vain isälle eikä se lyhentänyt vanhempainpäivärahaikauden pituutta tai sen pitämiseen ei vaadittu äidin suostumusta. Isäkiintiön tarvetta perusteltiin sukupuolten tasa-arvolla, perhevapaiden tasaisemmalla jakautumisella vanhempien kesken sekä isän ja lapsen oman ajan ja vahvan isä-lapsisuhteen merkityksellä (STM 1999).

Myöhemmin vuonna 1997 isit saivat mahdollisuuden pitää 6–12 arkipäivän isyysloman muulloinkin kuin äitiysvapaan yhteydessä. Tällä haluttiin edistää isän osallistumista lapsen hoitoon ja edesauttaa isän ja lapsen suhteen muodostumista. Isyysvapaan käyttöä joustavoitettiin lisää 2000-luvun alussa, kun isät saivat vapaasti valita koko isyysvapaansa ajankohdan äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Lainsäädännön muutoksen taustalla vaikutti perheiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Samaan aikaan isyysrahan hakemista helpotettiin siten, että isyysrahaa oli mahdollista hakea kerralla kahden kuukauden sisällä viimeisen isyysrahakauden päättymisestä tai vaihtoehtoisesti jokaisen isyysrahakauden jälkeen. Aiemmin isyysrahaa oli haettava kahden kuukauden kuluessa siitä päivästä alkaen, josta sitä haluttiin saada. Isyysrahan hakumenettelyn helpottamisella ei kuitenkaan uskottu olevan suurta vaikutusta isyysvapaiden käytön lisääntymiselle. (Kellokumpu 2007, 8.)

Vuonna 2003 isät saivat oman kiintiönsä vanhempainvapaista, mikä tapahtui viimeisenä muista Pohjoismaista. Uuden kiintiön käyttöönottoa perusteltiin sillä, että isien vanhempainvapaiden käyttö laahasi äitien käyttämien vapaiden perässä. Kiintiö nimettiin ensin ”bonusvapaaksi” ja myöhemmin sitä kutsuttiin ”isäkuukaudeksi”. Sillä haluttiin kannustaa isiä vapaiden käyttöön. Bonusvapaa oli neljä viikkoa isälle korvamerkittyä vapaata. Sen tarkoitus oli lisätä isän itsenäistä hoivavastuuta lapsesta sekä edistää lastenhoidon tasaisempaa jakautumista perheessä. Ehtona bonusvapaalle oli, että isän tuli ensin käyttää äidin suostumuksella kaksi viikkoa vanhempien jaettavissa olevasta vanhempainvapaasta, jonka jälkeen isä sai kaksi ylimääräistä isyysvapaaviikkoa. Vanhempainvapaasta vietetty kaksi viikkoa sekä sen käytön seurauksena ansaittu kaksi viikkoa muodostivat bonusvapaan. Myöhemmin vuonna 2010 isät saivat vielä kaksi lisäviikkoa, jolloin isäkuukauden kokonaiskesto piteneen kuuteen viikkoon. (Kellokumpu 2007, 13; Närvi 2018, 15.) Bonusvapaan merkitys isän hoivavastuulle oli paradoksaalinen, koska sen tavoite oli lisätä isän itsenäistä hoivavastuuta, mutta todellisuudessa sen käyttö oli täysin riippuvaista puolisoista. Puolison luvan tarve voidaan nähdä esteenä itsenäisen hoivavastuun kehittymiselle.

Seuraavan kerran isän hoivaoikeus kehittyi vuonna 2013, kun isän käytettävissä olevia vapaita muutettiin siten, että aiemmin käytössä ollut kolmen viikon isyysvapaa ja kuuden viikon isyyskuukausi yhdistettiin yhdeksän viikon isyysvapaaksi. Ensimmäistä kertaa isällä oli oikeus itsenäiseen vapaaseen, kun kytkös vanhempainvapaan jakamisen ja isän kiintiövapaan käytön välillä purettiin. Uuden isyysvapaan lähtökohtana oli, että isällä oli itsenäisesti käytettävissä isyysvapaapäivät, eli aikaisemmasta äidin suostumuksen vaatimuksesta luovuttiin. Sen lisäksi mahdollisuutta pitää isyysvapaata pidennettiin siihen asti, kun lapsi täyttää kaksi vuotta,

aiemman 1,5-vuoden sijaan. Uuden isyysvapaan myötä isille korvamerkitystä vanhempainvapaasta tuli kuitenkin isäkuukaudesta poiketen ensi kertaa aito isän kiintiö, jonka pitäminen ei edellyttänyt jaettavan vanhempainvapaan käyttöä äidin suostumuksella. (Lammi-Taskula 2007, 21, 46–47; Salmi & Närvi 2017, 25–26; Närvi 2018, 15; Eerola ym. 2019, 3; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 345.) Tämä perhevapaiden muutos kertoo isän oikeuksien kannalta sen, että isälle haluttiin antaa enemmän itsenäistä vapautta ja vastuuta lasten hoidosta.

Viimeisin perhevapaajärjestelmää koskeva uudistus astui voimaan vuoden 2022 elokuussa. Sen tavoitteena on perhevapaiden ja hoivavastuun aiempaa tasaisempi jakautuminen vanhempien kesken. Lisäksi sillä pyritään vahvistamaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa työelämässä sekä pienentää sukupuolten välisiä palkkaeroja. Uudessa perhevapaamallissa perheillä on enemmän mahdollisuuksia, valinnanvapautta ja joustoja perhevapaiden pitämiseen ([www.kela.fi](http://www.kela.fi)). Tarvetta perhevapaajärjestelmän uudistamiselle on pidetty esillä jo usean vuoden ajan yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Uudistuksen mallimaana on pidetty Islannin perhevapaajärjestelmää, jossa on käytössä 3+3+3-perhevapaamalli. Islannissa on saavutettu isyysvapaiden käytössä suurin käyttöaste muihin Pohjoismaihin verrattuna, mihin on havaittu olleen merkittävänä tekijänä isälle korvamerkityt vapaat. (Lammi-Taskula 2006, 97; Salmi & Lammi-Taskula 2010, 5.) Suomessa uudistuksen tarvetta on perusteltu useilla tasa-arvoon ja hoivavastuuseen liittyvillä tekijöillä, mutta myös sillä, että Suomi on jäänyt jälkeen muista Pohjoismaista ja monista Keski-Euroopan maista vanhempainvapaan pituuden ja korvaustason sekä isien vanhempainvapaan käytön suhteen (Salmi, Närvi & Lammi-Taskula 2016).

Taulukossa 2 esitetään perhevapaauudistuksen myötä voimaan tulleet perhevapaat neljän ulottuvuuden avulla. Siinä on otettu huomioon yhden lapsen syntymä. Mikäli perheeseen syntyy enemmän kuin yksi lapsi, vaikuttaa se vanhempainvapaiden määrään. Perhevapaauudistuksessa isän näkökulmasta hänelle tarkoitetut ansiosidonnainen vanhempainvapaa on pidentynyt. Isällä on saman verran korvamerkittyä vapaata kuin äidillä, mikäli ei oteta raskausrahaa huomioon. Uudistuksessa on otettu käyttöön sukupuolineutraalit nimitykset vanhempainvapaille, mikä tarkoittaa sitä, että äitiys- ja isyysvapaa nimityksistä on luovuttu. Niiden tilalla on vanhempainvapaa ja siirrettävissä oleva vanhempainvapaa. Kummallakin vanhemmalla on korvamerkittynä 97 päivää ja siirrettävissä 63 päivää vanhempien kesken (taulukko 2). Tämä tarkoittaa sitä, että isän korvamerkitty vapaa pidentyi yhdeksästä viikosta reiluun 16:sta viikkoon. Isä voi olla vanhempainvapaalla toisen vanhemman kanssa yhtä aikaa enintään 18 arkipäivää, ja sen voi ajoittaa heti lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmat saavat itse päättää vanhempainvapaiden ajoittamisesta aiempaa



joustavammin. Uudistus takaa mahdollisuuden pitää vanhempainvapaita osissa, mikä ei ole ollut aiemmin mahdollista. Ehtona vanhempainvapaan pitämiseksi on, että se tulee pitää ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. (Närvi, Lammi-Taskula & Salmi 2022.)

Uudistus osoittaa sen, että isän hoivarooli nähdään tasavertaisena toisen vanhemman rooliin nähden ja isän itsenäistä hoivavastuuta on lisätty merkittävästi. Isän hoivarooli oli pitkään alisteinen sille, mitä valintoja äiti teki, mikä vahvisti puolison merkitystä päätöksessä pitää isyyssvapaita. Uudistuksen myötä perheillä on aiempaa enemmän mahdollisuuksia, valinnanvapautta sekä joustoja vapaiden pitämiseen. Yksilökohtaisilla vanhempainvapailta tuetaan itsenäistä hoivavastuuta, mutta siirrettävissä olevilla vanhempainvapailta pyritään takaamaan perheille valinnanvapaus työn ja hoivan jaossa, johon perhevapaat ovat aikaisemmin turvautuneet.

Taulukko 2. Isien käytettävissä olevat perhevapaat 8/2022 jälkeen

	<b>Vanhempainvapaa</b>	<b>Siirrettävissä oleva vanhempainvapaa</b>
<b>Kesto</b>	97 arkipäivää (ma-la, pois lukien arkipyhät)	63 arkipäivää (ma-la)
<b>Oikeutus</b>	Yksilökohtainen	Perhekohtainen
<b>Siirrettävyys</b>	Ei voi siirtää	Siirrettävissä lapsen toiselle vanhemmalle, omalle puolisolle, lapsen toisen vanhemman puolisolle tai lapsen huoltajalle, joka ei ole hänen vanhempansa
<b>Joustavuus</b>	Mahdollista pitää haluaminaan jaksoina ennen kuin lapsi täyttää 2 vuotta. Työsuhteessa oleva vanhempi voi pitää 1–4 vähintään 12 arkipäivän jaksossa. Mahdollisuus käyttää samaan aikaan toisen vanhemman kanssa enintään 18 arkipäivää	Mahdollista jaksottaa haluamallaan tavalla ennen kuin lapsi täyttää 2 vuotta
<b>Korvaus</b>	Kela maksaa ansiosidonnaisen päivärahan	Kela maksaa ansiosidonnaisen päivärahan

Lähde: Kela 2022

### 3 ISÄN HOIVAROO LI

Kuten edellä tuli ilmi, isän hoivarooliin on pyritty vaikuttamaan perhepoliittisilla keinoilla niin sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi kuin isän oikeuksien kehittämiseksi. Institutionaalinen kehitys ei ole ollut ainoa tekijä miehen vanhemmuuden kehityksessä vaan siihen on vaikuttanut myös muut tekijät, kuten kulttuurinen kehitys. 1980-luvulla Suomessa alkoi esiintyä kaksi toisilleen vastakkaista työn ja hoivan jakoa koskevaa diskurssia. Toisessa diskurssissa peräänkuulutettiin tasa-arvoa ja tasapuolista oikeutta hoivaan vanhempien kesken, kun taas toisessa diskurssissa korostettiin äidin hoivan tärkeyttä lapsen hyvinvoinnille. (Varjonen 2011, 62–63.) Vastakkaiset diskurssit ovat vaikuttaneet isyyden ja isän hoivaroolin muotoutumiseen merkittävästi, sillä isyys on nähty usein eri valossa kuin äitiys (Aalto 2012). Asenteet hoivaroolia kohtaan vaihtelevat sen mukaan, miten isä käyttää isyysvapaita.

#### 3.1 Miehen vanhemmuus ja isän hoivarooli murroksessa

Vanhemmuus on moniulotteinen käsite, jolla viitataan kokemuksiin, hoivaan ja huolenpitoon. Lisäksi se nähdään rakentuvan diskursiivisessa käytännössä. Kokemuksellisuus viittaa kasvattajana selviytymiseen tai iloon siitä, että saa olla vanhempi. Hoiva ja huolenpito puolestaan siihen, kenellä on oikeus niiden toteuttamiseen ja mitkä tekijät mahdollistavat hoivavastuun tai -oikeuden. Vanhemmuus rakentuu diskursiivisessa käytännössä, jossa puhutavat ja merkityksenannot säätelevät vanhemmuutta ja tekevät sen mahdolliseksi. Puhetavoilla ilmaistaan esimerkiksi sitä, mitkä normatiiviset oletukset liitetään hyvään isyyteen tai äitiyteen. (Rantalaiho 2003; Jokinen 2005, 123–124.)

Vanhemmuus voi merkitä miehelle ja naiselle erilaisia rooleja, kuten edellä olevassa luvussa tuli esille. Miehen vanhemmuus eli isyys rakentuu kulttuurisen, yhteiskunnallisen ja perheen näkökulman kautta (Huttunen 1999). Kulttuurinen isyys on symbolista ja siinä luodaan kulttuurisia ”kuvia” isyydestä, joita ovat siihen liitettävät uskomukset, asenteet, ennakkoluulot ja stereotyyppiat. Jokaisella aikakaudella esiintyy aina vallitseva hegemoninen isänä olemisen malli. (Huttunen 1999.) Perinteinen isyys oli pitkään hegemonisessa asemassa, mutta sen rinnalle alkoi 1970-luvulla nousta uusi isänä olemisen malli (Furstenberg 1988; Huttunen 1999; Eerola 2015a). Suomessa uutta isyyden mallia vauhditti miehille mahdollistettu oikeus isyyslomaan vuonna 1978.

Kulttuurisen ulottuvuuden lisäksi isyys rakentuu yhteiskunnallisessa tarkastelussa. Yhteiskunnallisen näkökulman mukaan isyys määritellään ja säädellään yhteiskunnallisilla kentillä, kuten perhepoliittisissa keskusteluissa, työelämässä tai sosiaali- ja terveystoimessa. Kulttuurisessa isyyskuvastossa luodut käsitykset hegemonisesta isyydestä ohjailevat yhteiskunnallista isyyttä. Tässä ilmiössä isyysvapaita ja perhevapaita tuotetaan sen mukaan, minkälaisena vallalla oleva isyyskäsitelmä näyttää. (Huttunen 1999.) Toisaalta yhteiskunnallisella isyydellä, eli perhevapailla mahdollistetulla isyydellä, voidaan pyrkiä vaikuttamaan kulttuuriseen isyyteen. Ruotsissa alettiin 2000-luvun alussa kampanjoimaan perhevapaiden tasapuolisesta jaosta, mikä hiljalleen alkoi vaikuttaa isyyden muutokseen (Klinth 2008). Suomessa puolestaan on pyritty vanhempainvapaita kehittämällä lisäämään isien itsenäistä hoivaoikeutta (Moring & Lammi-Taskula 2021), mistä esimerkkinä on viimeisin perhevapaaudistus.

Vaikka miesten perhevelvollisuudet vakiinnutettiin tasa-arvopolitiikan ydinteemaksi Pohjoismaissa jo 1970-luvulla, muodostui isyydestä perhepoliittinen teema vasta vuosituhaten vaihteessa. Isyys nostettiin yhteiskunnallisten keskusteluiden keskiöön ja 1990-luvun isyyspolitiikan tarkoituksena oli ratkoa isyyteen liitettäviä kysymyksiä ja merkityksellistä isyyttä yhteiskunnallisena kysymyksenä. Isyys alettiin nähdä miehen ja lapsen välisenä toiminnallisena ja emotionaalisenä suhteena. (Rantalaiho 2003.)

Perhe on viime kädessä merkittävin tekijä siinä, millaiseksi miehen isyys muodostuu. Yhteiskunnan määrittelemillä isyysnormeilla tai kulttuurisella valtavirralla isyyden mallista ei välttämättä ole suurta vaikutusta isyyden omakohtaisessa määrittelyssä, koska jokainen mies voi toteuttaa sen laista isyyttä kuin itse omilla ja perheen ehdoilla haluaa. (Huttunen 1999.) Perheissä isyyden muutos näkyy esimerkiksi lastenhoitoon käytetyssä ajassa: se on lisääntynyt äitejä enemmän 1980-luvun lopusta 2010-luvulle (Miettinen & Rotkirch 2012), mikä kertoo siitä, että miehet haluavat panostaa lapsiinsa ajallisesti aiempaa enemmän.

Voidaan siis havaita, että isyys on muuttunut ja siitä on tullut kaksijakoista. Perinteinen isyys edustaa mieselättäjyyttä ja vahvoja sukupuolieroja. Tasa-arvoinen isyys puolestaan isän hoivaroolin lisääntymistä ja sukupuolierojen vähenemistä (Huttunen 1999; Eerola 2015a). Isyyden muuttuva käsitys on synnyttänyt ”uuden isyyden” käsitteen, joka alun perin ilmaantui pohjoisamerikkalaisessa mies- ja isätutkimuksissa (esim. Furstenberg 1988; Messner 1993). Sen tarkoitus on ollut uudelleen määrittellä isyyteen liitettäviä rooleja hoivaajana ja kasvattajana (Messner 1993; Huttunen 1999; Rantalaiho 2003). Uusi isyys kyseenalaistaa isyyteen liitettyjä

perinteisiä merkityksiä isän roolista perheessä. Keskeistä sille on nähdä vanhemmuus jaettuna hoivatyönä, joka tulisi jakaa kummankin vanhemman kesken tasapuolisesti sekä perhe-elämässä läsnä olemisena ja mieselättäjyyden vähenemisenä (Doherty, Kouneski & Erickson 1998; Eerola 2015a.)

Muutoksesta kertoo myös amerikkalaisen sosiologi Arlie Hochschildin (2012) tutkimus, jossa käy ilmi, että isät ovat alkaneet ottamaan enemmän vastuuta lastenhoidosta, mutta merkittävä osa siitä jää kuitenkin työssäkäyvien äitien kannettavaksi. Hochschildin havainnon mukaan ero hoivavastuunottamisessa on ilmeinen sukupuolittain ja yhteiskuntaluokittain: miehet ja työväenluokkaiset kannattavat enemmän perinteistä isyyttä ja keskiluokkaiset ja naiset puolestaan tasa-arvoista isyyttä. Huomioitavaa on, että Hochschildin havainnot perustuvat amerikkalaiseen yhteiskuntaan, minkä vuoksi niiden vertailu pohjoismaiseen malliin ei ole yksiselitteistä. Pohjoismaista vanhemmuuden muutosta ja perhevapaajärjestelmän yhteyttä siihen on tarkasteltu useissa tutkimuksissa (esim. Leira 1998; 2002; 2006; Bartova & Keizer 2020). Keskeisiä havaintoja on ollut isien lastenhoitoon osallistumisen lisääntyminen ja erityisesti isän hoivaoikeuden vahvistaminen korvamerkittyjen isyy vapaiden myötä, mikä on asettanut ”hyvän isyyden” mallin (Leira 2002; Bartova & Keizer 2020).

Hoiva on keskiössä uuden isyyden merkityksessä. Miehet näkevät usein isyytensä tärkeänä elämänvaiheena ja isänä olemisesta onkin alkanut muodostua tärkeäksi koettu identiteetti (Furstenberg 1988; Aalto 2012). Erityisesti nuoret ja koulutetut kaupungeissa asuvat miehet kyseenalaistavat perinteisen isyyks kuvan ja haluavat pohtia roolejaan ja vastuutaan isänä. Yhä useammat isät haluavat jakaa vanhemmuutta sekä ottaa vastuuta pienten lasten hoivasta. Vastuulliset isät kokevat lapsen hoito- ja kasvatusvastuun tärkeämpänä kuin vastuun perheen toimeentulosta. Toisaalta perinteinen isyys on vielä olemassa tasa-arvoisen isyyden ja uuden isyyden rinnalla, mikä osoittaa sen, että lapsiperheissä on useita tapoja järjestää lastenhoidon käytännöt. (Messner 1993; Doherty ym. 1998; Eerola 2015b.) Lastenhoitoon osallistuvasta isästä on tullut enemmän normi kuin poikkeus, mikä osoittaa sen, että tasa-arvoisesta isyydestä on muodostunut kulttuurista valtavirtaa (Eerola 2015a;2015b).

Hoivavastuun jakamisella on muita myönteisiä vaikutuksia, kuten äitien mahdollisuus työmarkkinoille osallistumiseen, isän oikeus lapseen ja lapsen isään vahvistuu sekä myönteiset vaikutukset parisuhteeseen (Salmi ym. 2009, 64). Perhevapaat ovat yksi merkittävä keino mahdollistaa jaetun vanhemmuuden ja tasapuolisen hoivavastuun toteutumista (Nieuwenhuis & Van Lancker 2020, 16).

Petteri Eerolan (2015b) mukaan jaettu hoivavastuu on syytä ottaa tavoitteeksi niin perhepolitiikassa, työelämässä kuin institutionaalisella tasolla, jotta isän hoivaroolista tulisi vakiintunut käsitys. Työpaikoilla tulisi kiinnittää enemmän huomiota perheystävällisyyteen, jotta asenteet työn ja perheen yhteensovittamiseen olisivat mahdollisimman myönteiset ja jokaisella työntekijällä olisi sukupuolesta katsomatta mahdollisuus perhevapaiden käyttöön. Institutionaaliset tavoitteet kohdistuisivat jaetun vanhemmuuden kannustamiseen sosiaali- ja terveystoimissa, kuten neuvolajärjestelmässä. Suomalaisessa vanhemmuuskulttuurissa neuvolajärjestelmällä on vahva auktoriteetti, mistä syystä kannustaminen jaettuun vanhemmuuteen olisi keino lisätä isän itsenäistä hoitovastuuta. (Eerola 2015b.)

### **3.2 Hoivaroolia koskevien asenteiden taustatekijät**

Edellä on tullut esille se, miten perhepoliittisilla toimenpiteillä pyritään rakentamaan symmetristä vanhemmuutta vanhempien kesken sekä miten taloudelliset ja sosiaaliset tekijät rajaavat tai mahdollistavat valintoja perhevapaiden jakamisessa. Lisäksi isän hoivaroolin rakentuminen voi törmätä käytännöllisten esteiden ohella asenteellisiin ja kulttuurisiin esteisiin. Suomessa tehtyä tutkimusta asenteista perhevapaiden jakamista kohtaan on tehty suhteellisen vähän. Suurin osa perhevapaita koskevista tutkimuksista keskittyy isien perhevapaiden käyttöön (esim. Lappegård 2008; Haataja 2009; Geisler & Kreyenfeld 2011; Almqvist & Duvander 2014; Eerola ym. 2019; Ma, Andersson, Duvander & Evertsson 2020; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020). Huomioitavaa on, että asenteiden tutkiminen ei ole yksiselitteistä ja niihin vaikuttavat monet tekijät. Asenteet isän hoivavastuusta eivät välttämättä kerro, miten isät käyttävät perhevapaita. Isä voi suhtautua hyvin myönteisesti isyysvapaan pitämiseen, mutta ei käytännön syistä voi jäädä isyysvapaalle. Näin ollen seuraavassa tarkastellaan aikaisemman tutkimuksen avulla, mitkä tekijät voivat liittyä asenteisiin ja näin ennustaa isän hoivavastuun rakentumista.

#### **3.2.1 Sosioekonomiset ja demografiset tekijät**

Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että isyysvapaiden käyttö vaihtelee sosioekonomisten tekijöiden, kuten koulutuksen, työmarkkina-aseman ja yhteiskuntaluokan mukaan sekä demografisten tekijöiden, kuten iän ja lasten lukumäärän mukaan. Siksi on oleellista tarkastella, miten kyseiset tekijät vaikuttavat isän hoivavastuuseen. Isyysvapaiden

käyttö on lisääntynyt kaikissa koulutusasteissa, mutta merkittävimmin se on lisääntynyt korkeakoulutettujen isien keskuudessa (esim. Sundström & Duvander 2002; Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Geisler & Kreyenfeld 2019), mikä kertoo ensinnäkin myönteisen suhtautumisen lisääntymisestä, mutta myös siitä, että koulutuksella voi olla yhteys siihen, kuinka myönteisesti isä suhtautuu hoivavastuuseen. Korkeakoulutetut isät käyttävät isyysvapaita runsaammin kuin matalasti koulutetut isät (Lammi-Taskula 2007; Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Ma ym. 2020; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020), mistä syystä korkeakoulutetuilla miehillä voidaan odottaa olevan myönteisempi asenne isän hoivavastuuseen. Mitä korkeampi koulutus isällä on, sitä todennäköisemmin hän pitää isyysvapaita (Lammi-Taskula ym. 2017, 108; Närvi 2018; Geisler & Kreyenfeld 2019).

Lisäksi on havaittu, että koulutuksella on yhteys myös isän motivaatioon pitää isyysvapaa sekä siihen, kuinka pitkän isyysvapaan pitää. Korkeakoulutettujen isien motivaatio on tavallisimmin halu tutustua vauvaan ja kokea vanhemmuus, kun taas matalasti koulutettujen isien ensisijaisena motivaationa on äidin auttaminen lapsen hoidossa (Salmi ym. 2009; Lammi-Taskula ym. 2017, 106). Isyysvapaan pituuteen koulutus vaikuttaa siten, että korkeakoulutetut pitävät todennäköisemmin pitkän isyysvapaan ja perusasteen tai toisen asteen käyneet pitävät lyhyemmän tai ei käytä isyysvapaita ollenkaan. Korkeakoulutus on havaittu mahdollistavan miehille vahvemman neuvotteluaseman työnantajan kanssa isyysvapaiden pitämisessä sekä vähentävän työmarkkinoiden rajoittuneisuutta pitkien isyysvapaiden pitämiseen. (Närvi 2018, 35–36; Ma ym. 2020.) Näin ollen voidaan havaita, että korkeakoulutuksella voi olla myönteinen yhteys suhtautumisessa isän hoivavastuuseen ja matalammin koulutetut miehet ottavat puolestaan vähemmän hoivavastuuta.

Hoivavastuu vaihtelee myös työmarkkina-aseman tai yhteiskuntaluokan mukaan siten, että työlliset isät pitävät työttömiä isiä runsaammin isyysvapaita (Närvi 2018). Vastaavasti isien vapaiden käyttö on ollut vähäisempää alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvien perheiden talouksissa (Geisler & Kreyenfeld 2019; Lammi-Taskula 2008; Lappegård 2008; Saarikallio-Torp & Haataja 2016). Työttömät tai työvoiman ulkopuolella olevat isät käyttävät selvästi vähemmän isyysvapaita kuin työssä olevat isät. Kuitenkin opiskelijaisät käyttävät jonkin verran runsaammin kiintiövapaita kuin työttömät isät. Kun tarkastellaan niitä isiä, jotka eivät käytä ollenkaan isyysvapaita, suurin ryhmä on työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat isät. Syynä siihen on annettu usein joko lapsen äiti hoitaa lasta kotona tai isyysvapaan pitäminen ei ollut taloudellisesti kannattavaa. (Lammi-Taskula ym. 2017; Närvi 2018; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020.) Myös työllisten keskuudessa osa isistä jättää perhevapaat käyttämättä, jolloin

syyski mainittiin, ettei se ole taloudellisesti kannattavaa (41 %), isyysvapaiden pitämistä ei pidetä tarpeellisena (20 %), työtilanne tai työn luonne esti vapaan pitämisen (19 %) tai työkiireet estivät (17 %). Toisaalta moni työssäkäyvä isä perusteli vapaan pitämistä sillä, että halusi tutustua lapseen (81 %) ja puolet perusteli isyysvapaata sillä, että vanhemmuus on yhteinen asia. (Lammi-Taskula ym. 2017; 113–114.) Tämä kertoo sen, että työssä olevat miehet suhtautuvat usein isyysvapaan pitämiseen mahdollisuutena osallistua lapsen elämään ja kantaa hoivavastuuta sekä jakaa se puolison kanssa.

Sosiodemografisista tekijöistä iän ja lasten lukumäärän on havaittu vaikuttavan siihen, miten isä käyttää isyysvapaita. Nuoremmat ikäluokat suhtautuvat hieman myönteisemmin pitkän isyysvapaan pitämiseen kuin vanhemmat ikäluokat (Lammi-Taskula ym. 2017). Toisaalta Saksassa toteutetussa tutkimuksessa havaittiin, että vanhemmat isät (41–45 vuotta) käyttivät nuorempia isiä useammin isyysvapaata, mutta yhteys ei ollut merkittävä (Geisler & Kreyenfeld 2011, 93).

Tarkastellaan vielä lasten lukumäärän vaikutusta asenteisiin isän hoivavastuuseen. Usein esikoisen saaneiden isien isyysvapaan pitämisen motiivina on halu tutustua vauvaan. Lisäksi se, kuinka suunniteltu lapsi on, on havaittu olevan yhteydessä siihen, miten isä käyttää isyysvapaita. Useammin ne isät, jotka olivat yhdessä puolison kanssa suunnitelleet lasta, perustelevat isyysvapaan olevan mahdollisuus tutustua lapseen paremmin. Vain hyvin harvoin puolison vaatimus isyysvapaan pitämiseksi on perusteluna miehillä vapaan pitämiselle. (Salmi ym. 2009, 48–49; Lammi-Taskula ym. 2017, 106–107.) Harras toive lapsen saamisesta ja ensimmäinen lapsi voi näkyä isän asenteessa sekä halussa ottaa enemmän vastuuta lastenhoidosta, sillä esikoislusten isät käyttävät isyysvapaata runsaammin kuin muut isät. Vapaan käyttö väheni edelleen, jos lapsi oli isälleen jo kolmas tai sitä seuraava (Lammi-Taskula ym. 2017, 108).

### 3.2.2 Sukupuolirooliasenteet

Sukupuolirooliasenteilla vaikuttaa olevan yhteys siihen, miten isät suhtautuvat hoivavastuuseen. Mikäli isät kokevat olevansa vastuussa perheen elättämisestä, jää heidän asenteensa isän hoivavastuusta toissijaiseksi ja vastuu toimeentulosta on ensisijainen. Tämä näkyy siinä, että vastuunkantoa toimeentulosta kokeneet isät ovat muita isiä vähemmän todennäköisemmin pitäneet vanhempainvapaata riippumatta iästä, koulutustasosta, asemasta tai tuloista. (Salmi ym. 2009, 56–57.) Lisäksi kokemus toimeentulovastuusta tulee esille silloin,

kun puoliso on työtön, jolloin isyysvapaita käytetään harvemmin (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353).

Puolison koulutustasolla ei ole vahvaa yhteyttä isyysvapaiden käyttöön silloin, kun isä kokee vastuunjaon työstä ja hoivasta olevan sukupuolittunutta. Mikäli isällä on perinteinen asenne työn ja hoivan jakoon perheessä, isyysvapaita käytetään vähän huolimatta puolison koulutusasteesta tai työmarkkina-asemasta (Lammi-Taskula 2008; Salmi ym. 2009). Tasa-arvoisemmin vastuunjakoon suhtautuvat ja vähemmän sukupuolittuneita rooleja omaavat miehet käyttävät runsaammin isyysvapaita (Almqvist ym. 2011; Cederström 2019).

Tutkimuksissa on havaittu, että isän koulutuksen yhteys asenteisiin sukupuolittuneesta työnjaosta vaihtelee. Koulutuksen yhteyttä asenteisiin voi selittää se, että korkeakoulutettujen asenteet sukupuolirooleja kohtaan ovat useammin vähemmän perinteisiä kuin matalasti koulutetuilla. Korkeakoulutetut päätyvät muita tavallisemmin heille mielekkäisiin ja motivoiviin työtehtäviin, millä voi vaikutusta myönteiseen suhtautumiseen äidin työssäkäyntiin. (Wall 2007; Salin ym. 2016, 205.) Toisaalta kansainvälisessä tutkimuksessa on havaittu, että korkeakoulutuksella voi olla yhteys perinteisiin ja maskuliinisiin arvoihin erityisesti Ranskassa ja Italiassa, kun taas Australiassa ja Tanskassa korkeakoulutus on yhteydessä tasa-arvoisempaan asenteeseen työn ja hoivan jaossa (Craig & Mullan 2011).

### 3.2.3 Puolison vaikutus

Puolison koulutuksen yhteydestä isyysvapaan käyttöön on saatu ristiriitaisia tuloksia. Puolison korkea-asteen koulutus ennakoi isän kiintiövapaan käyttöä voimakkaammin kuin isän oma koulutustaso (Saarikallio-Torp & Haataja 2016, 101; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353; Moreno-Mínguez ym. 2023, 10–12). Toisaalta puolison matala koulutus vaikuttaa vahvasti siihen, ettei isä vähennä työaikaansa, jotta pääsee osallistumaan lastenhoitoon (Geisler & Kreyenfeld 2011, 21). Mikäli puolisollla on korkea koulutus ja isällä on vähintään perusasteen tai keskiasteen koulutus, käyttävät isät useammin isyysvapaita kuin ne perheet, joissa kummallakin vanhemmalla tai pelkästään äidillä on perusasteen tai keskiasteen koulutus. (Sundström & Duvander 2002; Salmi ym. 2009, 56; Geisler & Kreyenfeld 2011, 21; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353.) Kuten edellä tuli ilmi, puolison koulutuksen merkitys vähenee silloin, kun isällä on vahvat sukupuolirooliasenteet (Lammi-Taskula 2008; Salmi ym. 2009). Näin ollen isän sukupuolirooliasenteiden huomioinen hoivavastuun tarkastelussa on otettava huomioon.



Puolison korkealla sosioekonomisella on havaittu olevan myönteinen vaikutus isyysvapaiden käyttöön (Sundström & Duvander 2002). Kun puoliso työskentelee ylemmissä toimittehtävissä tai tienaa korkeaa ansiotuloa, isä käyttää useammin perhevapaita (Lammi-Taskula 2008, 7; Lappegård 2008). Ajankäyttötutkimuksessa (Pääkkönen 2010, 64) on kuitenkin havaittu, että pienlapsiperheissä lastenhoito on usein selvästi naisten vastuulla, vaikka äiti kävisi töissä ja mies olisi kotona työttömyyden tai muusta syystä työvoiman ulkopuolella olemisen vuoksi (Pääkkönen 2010). Samansuuntaisia tuloksia on saatu kansainvälisesti vertailevassa tutkimuksessa (Craig & Mullan 2011), jossa vertailtiin äidin ja isän ajankäyttöä lastenhoitoon neljässä eri maassa. Puolison tulotason kasvulla on suora yhteys isyysvapaiden pitämiseen siten, että isät käyttävät sitä enemmän isyysvapaita, mitä enemmän puolison tulotaso kasvaa (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353). Tämä voidaan nähdä myönteisesti vaikuttavan hoivavastuun lisääntymiseen silloin, kun puolison tulotaso kasvaa, ja se voi vähentää isän kokemusta olla vastuussa perheen elättämisestä.

Edellä mainitut tekijät eivät tyhjentävästi selitä asenteita, ja niiden lisäksi isyysvapaiden käyttöön vaikuttaa moni muu tekijä, kuten työpaikan perheystävällisyys, maahanmuuttajataustaisuus (esim. Geisler & Kreyenfeld 2011; Mussino, Duvander & Ma 2018; Eerola ym. 2019), perheen kieli (esim. Miettinen & Saarikallio-Torp 2020) sekä asuinpaikka (esim. Ma ym. 2020). Suomessa työpaikoilla yleisesti hyväksytään isyysvapaan pitäminen ja siihen saatetaan jopa kannustaa, mutta isien ei oleteta pitävän niin sanotusti ylimääräisiä vapaita (Närvi 2018). Maahanmuuttajataustaisuuden ja perheen tai isän äidinkielen vaikutusta tutkittaessa on havaittu, että mikäli isän tai äidin äidinkieli on jokin muu kuin kotimainen kieli (suomi, ruotsi tai saame), käyttää isä harvemmin isyysvapaata kuin jos kumpikin vanhemmista on kotimaankielinen. Lisäksi maaseudulla ja pienemmillä paikkakunnilla asuvat isät käyttävät harvemmin isyysvapaita kuin kaupungeissa asuvat isät. Huomioitavaa on, että korkeasti koulutettuja asuu enemmän kaupungeissa kuin pienemmillä paikkakunnilla. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353.)

## 4 TUTKIMUSASETELMA

### 4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Isän perhevapaiden käyttöä ja siihen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu sekä Suomessa että kansainvälisesti melko laajasti (ks. luvut 2–3), mutta isän hoivarooli ja asenteet sitä kohtaan ovat jääneet tutkimuksissa usein näkymättömäksi. Useissa tutkimuksissa on tarkasteltu isyysvapaan käyttöön liittyviä tekijöitä (Närvi 2018; Eerola ym. 2019), isän perhevapaiden käytön kehitystä (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020) sekä työpaikan roolia perhevapaiden käytössä (Närvi & Salmi 2019). Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä miesten suhtautumiseen isän hoivaroolista sekä tarkastellaan, mikä on puolison vaikutus suhtautumiseen. Lisäksi tavoitteena on selvittää, miten miesten suhtautuminen isän hoivavastuun pituuteen verrattuna äidin hoivavastuuseen vaihtelee eri tekijöiden mukaan.

Tarkastellaan tuloksia seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Miten miehet suhtautuvat isän hoivavastuuseen?
2. Voiko parisuhteessa oleminen vaikuttaa miesten suhtautumiseen isän hoivavastuusta?
3. Onko puolison ominaisuuksilla vaikutusta miesten suhtautumiseen isän hoivavastuusta?

### 4.2 Aineisto

Aineistona käytän Väestöliiton väestöntutkimuslaitoksen keräämää Perhebarometri 2014: perhepolitiikka kriisin aikana -aineistoa vuodelta 2014. Aineisto valikoitui sen perhepolitiikkaa käsittelevien kysymyksiensä vuoksi. Lisäksi aineistossa nousi esille kysymyksiä, joiden avulla pystyin tarkastelemaan isän hoivavastuuta.

Perhebarometri on vuosittain julkaistava kyselytutkimus, jossa selvitetään suomalaisten mielipiteitä ja toiveita ajankohtaisista perhettä koskevista kysymyksistä. Väestöliitto on toteuttanut perhebarometriä sarjaa vuodesta 1996 alkaen. Jokaisessa barometrissa on oma erityisensä. Tässä aineistossa selvitettiin mielipiteitä ja toiveita perhepolitiikasta. Vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämiä perhevapaista, joiden avulla selvitettiin heidän suhtautumistansa perhepoliittisiin etuuksiin. Lisäksi vastaajilta kartoitettiin perheen rooleihin

liittyviä asenteita, kuten perheen toimeentuloon, perhevapaiden jakamiseen ja lasten kasvatukseen. Lopuksi selvitettiin vastaajien näkemyksiä ehdotetuista perhevapaiden muutoksista, kuten hoitovapaan jakamisesta tasapuolisesti vanhempien kesken ja hoitovapaan lyhentämisestä korkeintaan lapsen toiseen ikävuoteen asti.

Aineiston perusjoukkona ovat 20–55-vuotiaat suomalaiset, pois lukien ahvenanmaalaiset. Vastaajat kuuluivat TNS Gallup Oy:n vastaajaneeliin. Keruuvälineenä käytettiin itsetäytettävää strukturoitua verkkolomaketta, johon oli mahdollista vastata internetissä. Kyselylomake tavoitti 5036 henkilöä ja siihen vastasi 2619 henkilöä, joten aineiston vastausprosentti on 52. Vastausprosenttia madalsi nuorten miesten heikko vastausaktiivisuus (29 %), mistä syystä testaan aineiston analyysiä myös painotetuilla muuttujilla. Painomuuttujan avulla voidaan korjata aineiston ikäjakaumaa väestöä vastaavaksi. Miehistä vastaajia oli 48.7 % ja naisia 51.3 %. Koska tässä tutkielmassa tarkoitukseni on tarkastella miehiä ja heidän suhtautumistaan isän hoivavastuuseen, tulen rajaamaan analysoitavan joukon miehiin (N=1276).

### **4.3 Selitettävät muuttujat**

Selitettävänä muuttujina analyyseissa ovat isyysvapaan pidentämiseen suhtautuminen sekä suhtautuminen siihen, tulisiko isän hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Isyysvapaan pituudesta aineistossa kysyttiin, miten tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä. Analyysia varten luokittelin isyysvapaan pidentämistä koskevan muuttujan neljäloukkaiseksi: 1. Ei lainkaan tärkeä, 2. Ei niin tärkeä, 3. Melko tärkeä, 4. Hyvin tärkeä. ”En osaa sanoa” -vastaukset luokittelin puuttuviksi havainnoiksi.

Toiseksi selitettäväksi muuttajaksi valikoitui isän hoivavastuun kestoa kuvaava muuttuja. Aineistossa kysyttiin, tulisiko nykyaikaisen isän hoitaa lapsia kotona yhtä pitkään kuin äidin. Tämän muuttujan luokittelin myös neljäloukkaiseksi: 1. Täysin eri mieltä, 2. Jossain määrin eri mieltä, 3. Jossain määrin samaa mieltä, 4. Täysin samaa mieltä. ”En osaa sanoa” -vastaukset luokittelin puuttuviksi havainnoiksi.

Selitettävät muuttujat valikoin analyysiin sen perusteella, että ne kuvaavat miesten asennetta isän hoivavastuuteen. Vastaukset kuvaavat vastaajan arvoja niin, että kummassakin muuttujassa pienet arvot kuvaavat perinteistä asennetta työn ja hoivan jakoon ja suuret arvot kuvaavat tasa-arvoista asennetta. Asennetekijöiden selvittämisellä on tärkeä rooli siinä, että suhtautuminen

hoivavastuuseen voi ennakoida miesten perhevapaiden käyttöä. Toisaalta on muistettava, että ennen kyselyä tehty viimeisin isyysvapaita koskeva muutos tapahtui samana vuonna, kun kyselyaineisto kerättiin 2013, jolloin sen vaikutukset eivät vielä näy kyselyn tuloksissa. Perhevapaiden muutoksia koskevat vaikutukset näkyvät tilastoissa ja asenteiden muutoksissa vasta myöhemmin.

#### **4.4 Selittävät muuttujat**

Analyseissa käytettävät selittävät muuttujat ovat edellä esittelemääni keskusteluun liittyen parisuhdeasema, ikä, koulutus, työmarkkina-asema, yhteiskuntaluokka, lasten lukumäärä, sukupuolirooliasenteet sekä puolison ikä, koulutus ja työmarkkina-asema. Muuttujien jakaumat on esitetty taulukossa 3. Parisuhde, ikä, koulutus, työmarkkina-asema, yhteiskuntaluokka ja lasten lukumäärä edustavat sosiodemografisia tekijöitä. Puolison ikä, koulutus ja työmarkkina-asema edustavat puolestaan puolison sosiodemografisia tekijöitä.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että isän perhevapaiden käyttöön on yhteydessä koulutus, työmarkkina-asema, yhteiskuntaluokka ja ikä (Lammi-Taskula 2008; Lappegård 2008; Saarikallio-Torp & Haataja 2016) sekä puolison ominaisuudet (Närvi 2018; Eerola ym. 2019). Tästä syystä edellä mainitut muuttujat on valittu myös tässä tutkimuksessa selittäviksi muuttujiksi. Ikä-muuttujasta poistin vuonna 1900 ja 1917 syntyneet, joita oli yhteensä kaksi. Niiden voidaan olettaa olevan virheellisiä vastauksia. Työmarkkina-asemaa on kartoitettu kyselylomakkeessa vastaajan pääasiallisella toiminnalla. Luokittelin sen kolmeluokkaiseksi siten, että vastaajat ovat joko töissä, työttöminä tai työvoiman ulkopuolella, ja ”muu”-vastaukset on luokiteltu puuttuviksi havainnoiksi. Lisäksi olen uudelleen luokitellut lasten lukumäärän jatkuvasta muuttujasta kategoriseksi muuttujaksi siten, että vastaajilla voi olla joko 0 lasta, 1–2 lasta tai 3 lasta tai enemmän.

Aineistossa kysyttiin vastaajan sosiaalista asemaa kysymällä vastaajan omaa näkemystä yhteiskuntaluokastaan. Usein yhteiskuntaluokka ajatellaan olevan yhteydessä koulutukseen, koska koulutus on usein edellytys sille, mihin luokka-asemaan yksilö päätyy (Naumanen & Silvennoinen 2010). Reliabiliteettikertoimen mukaan muuttujat eivät kuitenkaan mittaa samaa asiaa, joten summamuuttujaa ei muodosteta. Koulutusmuuttujan olen luokitellut neljälukokkaiseksi niin, että vastaajat jakautuvat korkeimman saavutetun koulutuksen mukaan 1. peruskoulun tai lukion käyneisiin, 2. ammattikoulun käyneisiin, 3. ammattikorkeakoulun

suorittaneisiin tai 4. yliopistokoulutuksen suorittaneisiin. Ensimmäiseen luokkaan yhdistin peruskoulun ja lukion käyneet vähäisten havaintojen vuoksi, ja jotta koulutusmuuttujan jakauma säilyi normaalina uudelleenluokittelun jälkeen.

Kysyttäessä näkemystä yhteiskuntaluokasta vastaajat ovat voineet vastata joko työväenluokka, alempi keskiluokka tai ylempi keskiluokka. Suuren määrän puuttuvia havaintoja luokittelin analyysin tueksi ”tuntematon”-luokaksi, jonka havaintomäärä jäi miehiin rajatussa aineistossa 24 prosenttiin. Näin ollen yhteiskuntaluokka on luokiteltu myös neljaluokkaiseksi: 1. työväenluokka, 2. alempi keskiluokka, 3. ylempi keskiluokka ja 4. tuntematon.

Puolisoon liittyvistä muuttujista analyysiin valikoitui aineistoon sisältyvät kysymykset, joissa kartoitettiin puolison ominaisuuksia vastaamishetkellä. Aineistossa kysyttiin vastaajan puolison syntymävuotta, korkeinta koulutusta sekä työmarkkina-asemaa. Näiden kysymysten pohjalta on muodostettu puolison ominaisuuksia kuvaavat muuttujat ja ne on luokiteltu samoin, kuin edellä mainitut koulutus- ja työmarkkina-aseمامuuttujat. Puolison ikämuuttuja on jätetty jatkuvaksi muuttujaksi samoin kuin miesten ikä. Yksi vastaajista oli vastannut puolison syntymänvuoden olevan 1900, jonka poistin, koska sen voidaan olettaa olevan virheellinen vastaus.

Vielä viimeiseksi muodostin summamuuttujan kahdesta sukupuolirooleja mittaavasta väittämästä. Käytetyt väittämät ja niiden jakaumat on esitetty liitetaulukossa 1. Ennen summamuuttujan muodostamista uudelleen koodasin asenneväittämät siten, että perinteiset asenteet saivat pieniä arvoja ja tasa-arvoiset asenteet saivat suuria arvoja. ”En osaa sanoa” - vastaukset koodattiin puuttuviksi havainnoiksi. Kahden muuttujan välistä suhdetta testattiin ensin faktorianalyysillä, jonka avulla voitiin testata muuttujien välinen multikollineaarisuus. Faktorianalyysissä molemmat muuttujat saivat lataukseksi 0,912 ja ominaisarvoksi muodostui 1,66 ja kommunaliteetiksi muodostui 0,832. Lisäksi muodostetun summamuuttujan reliabiliteetti testattiin alfa-kertoimella. Asteikon reliabiliteetti (Cronbachin alfa) on 0,79, jota voidaan pitää riittävänä (esim. Tähtinen ym. 2020, 86). On siis perusteltua muodostaa summamuuttuja kahdesta työn ja hoivan jakoa mittaavasta asenneväittämästä.

Taulukko 3. Analyseissa käytettävien selittävien muuttujien jakaumat

<b>Sosiodemografiset tekijät</b>	
Parisuhdeasema, % (N)	
Ei	36 (464)
Kyllä	64 (809)
Yhteensä	100 (1273)
Ikä, asteikko, ka. (N)	
Ikä	20–57, 40 (1274)
Koulutus, % (N)	
Peruskoulu tai lukio	19 (236)
Ammattikoulu	30 (381)
Ammattikorkeakoulu	26 (337)
Yliopisto	25 (320)
Yhteensä	100 (1274)
Työmarkkina-asema, % (N)	
Työssä	71 (874)
Työtön	13 (161)
Työvoiman ulkopuolella	16 (203)
Yhteensä	100 (1238)
Yhteiskuntaluokka, % (N)	
Työväenluokka	32 (403)
Alempi keskiluokka	22 (285)
Ylempi keskiluokka	22 (276)
Tuntematon	24 (310)
Yhteensä	100 (1274)
Lasten lukumäärä, % (N)	
0 lasta	69 (877)
1–2 lasta	26 (328)
3 lasta tai enemmän	5 (69)
Yhteensä	100 (1274)
Sukupuolirooliasenteet	
Vastaajan suhtautuminen työn ja hoivan jakoon, asteikko, ka. (N)	
Summamuuttuja kahdesta asenneväittämästä; pienet arvot = perinteinen asenne, suuret arvot = tasa-arvoinen asenne	1–4, 3 (1133)
<b>Puolison sosiodemografiset tekijät</b>	
Puolison ikä, asteikko, ka. (N)	
Puolison ikä	18–69, 39 (809)

Taulukko 3. jatkuu

Puolison koulutus, % (N)	
Peruskoulu tai lukio	17 (130)
Ammattikoulu	27 (208)
Ammattikorkeakoulu	27 (215)
Yliopisto	29 (230)
Yhteensä	100 (783)
Puolison työmarkkina-asema, & (N)	
Työssä	69 (541)
Työtön	8 (66)
Työvoiman ulkopuolella	23 (182)
Yhteensä	100 (789)

#### 4.5 Tutkimusmenetelmät

Analyysimenetelminä käytän kuvailevia ja selittäviä tilastollisia menetelmiä. Analyysin ensimmäisessä osassa on kuvaileva tarkastelu muuttujien suorista jakaumista (taulukko 4). Analyysin toisessa osassa selvitän lineaarisen regressioanalyysina avulla, mitkä tekijät ovat yhteydessä miesten suhtautumiseen isyysvapaan pidentämiseen ja hoivavastuuseen (taulukot 5 & 6). Lineaarinen regressioanalyysi sopii yhteiskuntatieteelliseen empiiriseen tarkasteluun silloin, kun halutaan tietää, miten tarkasteltavat muuttujat ovat keskenään yhteydessä toisiinsa ja millä vahvuudella. Regressiomallissa on yleensä yksi selitettävä muuttuja ja selittäviä muuttujia voi olla useampi. Regressioanalyysi tuottaa regressiosuoran, joka kuvaa muuttujien välisen yhteyden voimakkuutta ja suuntaa. Se voi olla positiivinen, negatiivinen tai sitä ei ole ollenkaan. Regressiosuorasta on nähtävissä regressiokerroin, joka kuvaa voimakkuuden suuruutta, ja kertoimen etumerkki kertoo sen, onko suora nouseva vai laskeva. Eli, onko muuttujien välinen yhteys negatiivinen vai positiivinen, mikäli sellainen muodostuu. (Tähtinen ym. 2020, 194–195.)

Vaikka selitettävät muuttujat ovat ordinaalisia, käytetään analyysimenetelmänä lineaarista regressioanalyysia. Valinta perustuu siihen, että mittauksen kohteen eli isien hoivavastuuta koskevan asenteen voidaan olettaa olevan normaalisti jakautunut ja jatkuvan muuttujan tavoin käyttäytyvä ilmiö, josta ordinaalisella mittarilla tavoitetaan tietyt pisteet (ks. esim. Everitt & Dunn 1991). Käytettävien selitettävien muuttujien jakaumien ja vinouden tarkastelu tukee oletusta.

Lopulliset tulokset raportoin luvussa 6. Ensin tarkastellaan selitettävien muuttujien suoria jakaumia, eli sitä, miten miesten suhtautuminen jakautuu kaikkien miesten kesken. Sen jälkeen tarkastellaan lineaarisen regression avulla, mitkä tekijät ovat yhteydessä miesten suhtautumiseen isyysvapaan pidentämiseen suhtautumiseen ja isän hoivavastuun keston. Tarkastelussa kuvataan ensin kahdenvälisiä yhteyksiä. Sitten kuvataan kaikkien miesten malli, jossa on kaikki muuttujat otettu tarkasteluun mukaan ja sen jälkeen ilman parisuhdetta olevien miesten malli ja parisuhteessa olevien miesten malli sekä lopuksi parisuhteessa olevien miesten malli puolison ominaisuuksilla. Kahden välisten yhteyksien tarkemmat kuvaukset on esitetty liitetaulukoissa 2 ja 3. Raportoin malleista selitysasteen ja vakiotermit.



## 5 TULOKSET

### 5.1 Miesten suhtautuminen isyysvapaan pidentämiseen ja hoivavastuun pituuteen

Analyysin ensimmäisessä osassa tarkastelin miesten isän hoivavastuuseen suhtautumista suorien jakaumien avulla (taulukko 4). Analyysissä käytin painomuuttujaa. Nuorten miesten määrä vastaajista oli vähäinen, joten painokertoimen avulla tuloksista saatiin hieman korjattua ikäjakaumaa väestöä vastaavaksi. Muuttujien painottaminen tuo suurimman eron isän hoivavastuun pituutta mittaavaan muuttujaan, jolloin painomuuttujan käyttäminen lisää tasa-arvoisempaa asennetta mittaavien havaintojen määrää. Lisäksi sen käyttäminen vaikuttaa hieman isyysvapaa pidentävistä mittaavaan muuttujaan siten, että kielteisemmin isyysvapaan pidentämiseen vastanneiden määrä kasvaa hieman.

Taulukossa 4 havainnollistetaan miesten suhtautumista isyysvapaan pidentämiseen sekä heidän suhtautumistansa siihen, tulisiko isän hoitaa lapsia kotona yhtä pitkään kuin äidin. Tuloksista voidaan nähdä, että mielipiteet jakautuvat melko tasaisesti kummassakin tarkasteltavassa väitteessä. Isyysvapaan pidentämistä tarkasteltaessa voidaan havaita, että noin puolet vastaajista kannattaa pidentämistä ja puolet ei. Mikäli tarkastellaan muuttujien jakaumaa hieman tarkemmin, voidaan todeta, että ääripään vastaukset (ei lainkaan tärkeä tai hyvin tärkeä) eivät erotu vastaajien mielipiteissä merkittävästi. Suurin osa vastaajista oli joko sitä mieltä, että pidentäminen on melko tärkeää (36 %) tai ei niin tärkeää (35 %). Samansuuntaisia tuloksia havaittiin myös Ylikännön ja kollegoiden (2016, 237) tutkimuksessa, jonka mukaan Suomessa ilmapiiri vanhempainvapaiden tasapuoliseen jakoon oli kohtuullisen myönteinen, sillä vajaa puolet (44 %) kannatti vanhempainvapaiden tasaista jakamista. Asenteiden melko tasainen jakautuminen puolesta ja vastaan voi osoittaa sen, että moni kokee oikeudekseen valinnanvapauden ansiotyön ja vanhemmuuden välillä (Närvi 2014a). Toisaalta pidentämistä kannattavat voivat kokea, että perhevapaajärjestelmä ei tue isän hoivavastuuta ja kokee siksi isyysvapaan pidentämisen melko tärkeänä.

Ero miesten ja naisten välillä perhevapaiden jakamista koskevissa asenteissa on havaittu olevan kohtuullisen suuri verrattuna muihin Euroopan maihin ja etenkin muihin Pohjoismaihin, sillä miehet kannattavat useammin perinteisiä arvoja työnjaon ja hoivavastuun suhteen (Ylikännö ym. 2016, 242). Analyysini vahvistaa Ylikännön ja kollegoiden tekemää havaintoa, sillä miehistä 39 prosenttia on sitä mieltä, ettei isän tulisi hoitaa lapsia kotona yhtä pitkään kuin

äidin. 36 prosenttia pitää sitä puolestaan nykyaikaisen isän tehtävänä. Tulos osoittaa sen, että myös hoivavastuun pituuteen suhtautuminen jakaa mielipiteitä melko tasaisesti miesten välillä. Kuitenkin pieni enemmistö miehistä suhtautuu kielteisesti siihen, että isän hoivavastuu tulisi olla yhtä pitkä kuin äidin. Tulokset vahvistavat sen, että Suomessa on elänyt 2010-luvun alussa vahva ajatus siitä, että äidin kuuluu jäädä hoitamaan pientä lasta kotiin, mikä ilmenee myös Johanna Närven (2014b, 548) äitien mielipiteitä mittaavassa tutkimuksessa. On esitetty, että mitä nopeammin miesten asenteet muuttuvat tasa-arvoisemmiksi, sitä nopeammin yhteiskunta muuttuu tasa-arvoisemmaksi (Arpino, Esping-Andersen & Pessin 2015, 375). Vuoden 2018 perhebarometriraportissa havaittiin, että vajaa puolet vastaajista oli perhevapaiden tasaisen jaksamisen kannalla, ja muutos vuoden 2014 perhebarometrin tuloksiin kasvoi kaikkien lapsiperheiden kesken 34 prosentista 42 prosenttiin (Kontula 2018, 67).

Taulukko 4. Isän hoivavastuuseen suhtautumista kuvaavien muuttujien painotetut jakaumat

Kuinka tärkeänä vastaaja pitää isyysvapaan pidentämistä, % (N)	
Ei lainkaan tärkeä	15 (176)
Ei niin tärkeä	35 (416)
Melko tärkeä	36 (427)
Hyvin tärkeä	14 (162)
Yhteensä	100 (1181)
Nykyaikaisen isän tulisi hoitaa lapsia kotona yhtä pitkään kuin äidin, % (N)	
Täysin eri mieltä	14 (157)
Jossain määrin eri mieltä	39 (443)
Jossain määrin samaa mieltä	36 (406)
Täysin samaa mieltä	11 (122)
Yhteensä	100 (1128)

## 5.2 Isyysvapaan pidentämiseen suhtautuminen taustatekijöiden mukaan

Analyysin toisessa osassa tarkastelin lineaarisen regressioanalyysin avulla miesten suhtautumista isyysvapaan pidentämiseen taustatekijöiden mukaan. Analyysin tulokset on koottu taulukkoon 5. Kahdenvälisistä yhteyksistä nähdään, että työvoiman ulkopuolella olevat, ylempään keskiluokkaan kuuluvat, sukupuolirooliasenne sekä puolison ikä ja työvoiman ulkopuolella olevat puoliset ovat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä suhtautumiseen isyysvapaan pidentämiseen (ks. myös liitetaulukko 2).

Taulukko 5. Isyyssvapaan pidentämiseen suhtautumista selittävät tekijät. Lineaarinen regressio.

	Kahden väliset tark.	Kaikki miehet	Ilman parisuhdetta olevat miehet	Parisuhteessa olevat miehet	Parisuhteessa olevat miehet puolison ominaisuuksilla
<b>Parisuhde</b> (ref. ei)	ref.				
Kyllä	-0.097	-0.008			
<b>Ikä</b> (vuosina)	-0.037	-0.046	-0.0181	-0.0906**	-0.103**
<b>Koulutus</b> (ref. Peruskoulu tai lukio)	ref.				
Ammattikoulu	-0.0065	0.007	-0.146	0.086	0.053
Ammattikorkeakoulu	-0.052	-0.019	-0.071	0.037	-0.072
Yliopisto	-0.069	0.153	-0.0644	0.301**	0.157
<b>Työmarkkina-asema</b> (ref. Työssä)	ref.				
Työtön	0.144	0.061	0.100	0.054	0.026
Työvoiman ulkopuolella	0.313***	0.110	0.233	0.024	0.038
<b>Yhteiskuntaluokka</b> (ref. Työväenluokka)	ref.				
Alempi keskiluokka	-0.134	-0.140	-0.041	-0.18	-0.198*
Ylempi keskiluokka	-0.228**	-0.196*	-0.076	-0.254*	-0.276*
Tuntematon	-0.043	-0.033	-0.069	-0.068	-0.078
<b>Lasten lukumäärä</b> (ref. 0 lasta)	ref.				
1–2 lasta	-0.049	0.082	0.180	0.108	0.103
3 lasta tai enemmän	-0.201	-0.035	0.632	-0.048	-0.055
<b>Sukupuolirooliasenne</b>	0.072*	0.086*	0.105	0.084	0.056
<b>Puolison ikä</b>	-0.021***				0.001
<b>Puolison koulutus</b> (ref. Peruskoulu tai lukio)	ref.				
Ammattikoulu	-0.024				0.079
Ammattikorkeakoulu	0.110				0.225
Yliopisto	0.196				0.314**
<b>Puolison työmarkkina-asema</b> (ref. Työssä)	ref.				
Työtön	0.1956				0.149
Työvoiman ulkopuolella	0.300***				0.020
_cons		3.560***	2.973***	4.352***	4.523***
N		1032	348	684	657
R <sup>2</sup>		0.0921	0.0624	0.124	0.144
rmse		0.864	0.844	0.871	0.866
bic		2715.7	937.0	1829.3	1790.7
* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001					

Työvoiman ulkopuolella olevat suhtautuvat myönteisemmin isyysvapaan pidentämiseen kuin työssä olevat miehet. Ylempään keskiluokkaan itsensä kokevat pitävät isyysvapaan pidentämistä vähemmän tärkeänä kuin työväenluokkaiseksi itsensä kokevat miehet. Ylemmän keskiluokan miesten suhtautuminen on yllättävä tulos, koska aikaisemman tutkimuksen mukaan hyvin toimeentulevat ja korkeasti koulutetut käyttävät enemmän pitkiä isyysvapaita (esim. Närvi 2018), joten olisi voinut odottaa, että ylempään keskiluokkaan kuuluvat miehet olisivat suhtautuneet myönteisemmin pidentämiseen kuin työväenluokkaiset miehet.

Sukupuolirooliasenne on puolestaan vain hieman yhteydessä isyysvapaan pidentämiseen suhtautumisessa. Tulos on samansuuntainen, kuin aikaisemman tutkimuksen (esim. Salmi ym. 2009; Cederström 2019; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020) perusteella olisi voinut odottaa: isyysvapaan pidentämisen kannattaminen lisääntyy sen myötä, mitä tasa-arvoisemmat arvot mies omaa. Aikaisemmassa tutkimuksessa on havaittu, että perinteiset arvot omaavat miehet käyttävät lyhyempiä isyysvapaita (Cederström 2019).

Puolison ikä on erittäin vahvasti yhteydessä suhtautumiseen pidentämisestä kahdenvälisessä tarkastelussa. Suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi puolison iän lisääntyessä. Samankaltaisia tuloksia on havaittu aikaisemmassa tutkimuksessa (ks. Reich 2010). Lisäksi puolison työvoiman ulkopuolella olemisella on erittäin vahva yhteys suhtautumiseen. Miehet, joiden puoliso on työvoiman ulkopuolella, kannattavat isyysvapaan pidentämistä useammin kuin miehet, joiden puoliso on työssä.

Taulukossa 5 on kuvattu kahdenvälisen yhteyksien lisäksi mallit, joissa on otettu kaikki muuttujat mukaan tarkasteluun. Ensimmäisessä mallissa on tarkastelussa kaikki miehet. Mallin selitysaste on 9,2 prosenttia. Parisuhteessa oleminen vähentää myönteistä suhtautumista isyysvapaan pidentämiseen, mutta yhteys ei ole vahva (vrt. Sundström & Duvander 2002, 436; Lappegård 2008, 154; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 351). Kaikista selittävästä muuttujista pelkästään ylempi keskiluokka ja sukupuolirooliasenne ovat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä ( $p < 0.01$ ) suhtautumiseen.

Yhteiskuntaluokkaa tarkasteltaessa havaitaan, että vain ylempään keskiluokkaan itsensä kokevien suhtautuminen on vahvasti yhteydessä isyysvapaan pidentämiseen. Ylemmässä keskiluokassa suhtautuminen on kielteisempää verrattuna työväenluokkaan, joka on analyysin referenssiryhmä. Toisin sanoen ylempi keskiluokka kokee harvemmin, että isyysvapaita tulisi pidentää, kun heidän suhtautumistansa verrataan työväenluokkaan kuuluvien suhtautumiseen. Yhteyttä voi selittää se, että vastaajat kokivat olevansa tyytyväisiä sen hetkisiin isyysvapaisiin

eikä koettu tarvetta pidentämiselle. Ylimpään tuloviidennekseen kuuluvat isät käyttävät vähemmän isyysvapaita kuin keskituloiset isät (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353). Tämä voi selittää tulosta, miksi ylempi keskiluokka ei koe isyysvapaan pidentämistä kovin tärkeänä.

Miesten arvot sukupuolirooleista ovat analyysin mukaan tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä suhtautumiseen isyysvapaan pidentämisestä. Mitä tasa-arvoisemmat asenteet työn ja hoivan jakoon miehellä on, sitä myönteisemmin hän suhtautuu isyysvapaan pidentämiseen. Tulos on samansuuntainen kuin Salmen ja kumppaneiden (2009, 57) tutkimuksessa, jossa kävi ilmi, että isäkuukauden käyttöä tärkeimmäksi selittäjäksi nousi isän suhtautuminen sukupuolten väliseen työnjakoon.

Muiden tekijöiden yhteys ei ole yhtä suoraviivainen. Iän myötä suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi, mutta vaikutus ei ole analyysin perusteella vahva. Ikä on ollut useissa tutkimuksissa vahvasti isyysvapaiden käyttöä ja perhevapaiden jakoa selittävä tekijä (ks. esim. Salmi ym. 2009; Almqvist & Duvander 2014, 23). Koulutusta tarkastellessa voidaan todeta, että myönteinen suhtautuminen lisääntyy silloin, kun mies on käynyt yliopiston tai suorittanut ammattikoulututkinnon. Huomioitavaa on, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi verrattuna niihin, jotka ovat käyneet pelkästään peruskoulun tai lukion. Toisaalta yhteys ei ole vahva. Aikaisemman tutkimuksen perusteella olisi voinut olettaa, että koulutuksella olisi vahva yhteys suhtautumiseen isyysvapaan pidentämistä, sillä useissa tutkimuksissa on havaittu, että koulutus vaikuttaa isyysvapaiden käyttöön (Närvi 2018).

Kun kaikki selittävät muuttujat otetaan mukaan tarkasteluun, ei työmarkkina-asema ole enää vahvasti yhteydessä suhtautumiseen, kuten se oli kahdenvälisessä tarkastelussa. Lisäksi lasten lukumäärällä ei ole vahvaa yhteyttä miesten suhtautumiseen, mutta tuloksesta nähdään, että isyysvapaan pidentämiseen suhtautuu myönteisemmin ne miehet, joilla on 1–2 lasta kuin miehet, joilla on enemmän lapsia.

Toisessa mallissa tarkastellaan ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumista. Mallin selitysaste on 6,2 prosenttia. Voidaan havaita, että mikään tekijä ei ole yhteydessä suhtautumiseen. Yhteyden puutetta voi selittää se, että ilman parisuhdetta olevat miehet eivät koe isyysvapaita kovinkaan tärkeänä aiheena heidän elämässään. Toisaalta lasten lukumääräkään ei selitä ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumista. Lasten lukumäärällä ja erityisesti kolme lasta tai enemmän on poikkeava vaikutus verrattuna muihin malleihin, sillä miehet, joilla on kolme lasta tai enemmän, suhtautuvat myönteisemmin isyysvapaan

pidentämiseen kuin miehet, joilla ei ole yhtään lasta. Muissa malleissa lasten lukumäärän lisääntyessä suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi isyysvapaiden pidentämisestä. Sukupuolirooliasenteiden yhteys ei ole vahva ilman parisuhdetta olevilla miehillä, kuten se oli kaikkien miesten mallissa.

Mikäli verrataan ilman parisuhdetta olevien miesten mallia parisuhteessa olevien miesten malliin, voidaan havaita, että parisuhteessa olevien miesten suhtautumisella on vahvempi yhteys selitettävään muuttujaan. Parisuhteessa olevien miesten mallin selitysaste 12,4 prosenttia, joka on ilman parisuhdetta olevien miesten mallia korkeampi. Parisuhteessa olevilla miehillä ikä, yliopistokoulutus sekä ylempi keskiluokka ovat vahvassa yhteydessä isyysvapaan pidentämiseen. Parillisilla miehillä, jotka ovat suorittaneet korkeakoulututkinnon, suhtautuvat myönteisemmin isyysvapaan pidentämiseen kuin parilliset miehet, jotka ovat suorittaneet peruskoulun tai lukion. Ilman parisuhdetta olevilla miehillä koulutustason yhteys suhtautumiseen ei ole samansuuntainen kuin parillisilla miehillä, sillä mitä korkeammin kouluttautuneita parittomat miehet ovat, sitä kielteisempi heidän suhtautumisensa isyysvapaan pidentämiseen on. Huomioitavaa on, että yhteys on tilastollisesti merkitsevä vain parisuhteessa olevilla miehillä, joilla on yliopistotason koulutus. Näin ollen tulokset osoittavat, että parisuhteessa ja ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautuminen poikkeaa ainoastaan koulutuksen mukaan tarkasteltuna ja muiden muuttujien osalta se on samansuuntaista.

Parisuhteessa olevien miesten tarkastelussa yhteiskuntaluokan ylemmän keskiluokan yhteys isyysvapaan pidentämiseen suhtautumisessa on merkittävä. Ylemmän keskiluokan miehet eivät koe isyysvapaan pidentämistä yhtä lailla tärkeänä asiana kuin yliopistokoulutetut miehet. Ylemmän ja alemman keskiluokan parilliset miehet suhtautuvat kielteisemmin isyysvapaan pidentämiseen kuin työväenluokkaiset miehet. Näin ollen voidaan todeta, ettei koulutus aina määrittele yhteiskuntaluokkaa, vaikka koulutus on usein edellytys sille, mihin luokka-asemaan kuuluu.

Iän mukaan tarkasteltuna kielteinen suhtautuminen lisääntyy iän myötä. Iän yhteys parisuhteessa olevilla miehillä on vahva. Tulos tukee Almqvistin ja Duvanderin (2014) tekemää havaintoa iän vahvasta yhteydestä lastenhoidon jakoon ensimmäisen lapsen jälkeen. Havaitaan, että nuoremmat ja parisuhteessa olevat miehet kokevat isyysvapaan pidentämisen hyvänä asiana, sillä iän lisääntyessä suhtautuminen isyysvapaan pidentämiseen muuttuu kielteisemmäksi. On huomioitava, että lineaarinen regressioanalyysi on tehty ilman iän painokerrointa, joten nuorten miesten vastauksia on suhteessa vähemmän vanhempien miesten

vastauksiin. Analyysi testattiin myös iän painokertoimella, mutta analyysi ei tuottanut taulukon 5 kertoimista poikkeavia tuloksia.

Kahden välisissä tarkasteluissa huomattiin, että työmarkkina-asemasta työvoiman ulkopuolella olevien suhtautuminen on vahvasti yhteydessä ( $p < 0.01$ ) mielipiteeseen isyysvapaan pidentämisestä. Parisuhteessa olevien miesten keskuudessa yhteys ei ole enää yhtä suoraviivainen, vaikka työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat miehet suhtautuvatkin myönteisemmin isyysvapaan pidentämiseen kuin työssä olevat. Lasten lukumäärä ei myöskään ole vahvasti yhteydessä suhtautumiseen. Suhtautuminen on myönteisempää, kun lapsia on 1–2, mutta kielteisemmäksi se muuttuu, mikäli lapsia on 3 tai enemmän.

Parisuhteessa olevien miesten sukupuolirooliasenteiden yhteys suhtautumiseen isyysvapaan pituudessa ei ole vahva toisin kuin kaikkien miesten tarkastelussa. Yhteys on kuitenkin samansuuntainen kuin muissa malleissa. Tasa-arvoisempi työn ja hoivan jakoon suhtautuminen lisää myönteistä suhtautumista isyysvapaan pidentämiseen.

Puolison ominaisuuksien lisääminen analyysiin muuttaa miesten suhtautumista pidentämiseen jonkin verran. Se myös nostaa parillisten miesten mallin selitystasetta 12,4 prosentista 14,4 prosenttiin. Iän yhteys pysyy vahvana, mutta miehen koulutuksen yhteys heikkenee. Kuten aiemman tutkimuksen mukaan (ks. Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Moreno-Mínguez ym. 2023), myös tässä tutkimuksessa havaittiin, että puolison koulutuksella ja erityisesti korkeakoulutuksella on vahva yhteys miesten myönteiseen suhtautumiseen pidemmän isyysvapaan puolesta. Havaitaan myös, että puolison koulutuksen yhteys säilyy vahvana, vaikka miesten sukupuolirooliarvoja mittaava muuttuja on tarkastelussa mukana (vrt. Lammi-Taskula 2008; Salmi ym. 2009).

Vielä viimeiseksi havaitaan, että ylemmän keskiluokan yhteys pysyy vahvana. Alemman keskiluokan suhtautuminen on vahvaa puolison ominaisuuksilla tarkasteltuna. Kuten muissa malleissa, myös puolison ominaisuuksilla mitattuna parisuhteessa olevien miesten suhtautuminen isyysvapaan pidentämiseen on kielteisempää ylemmässä ja alemmassa keskiluokassa, kuin työväenluokassa (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020). Analyysissa ei ole suoraan puolison tulotaso mittaavaa muuttujaa, mutta puolison työmarkkina-asemaa tarkasteltuna havaitaan, että se ei ole merkittävästi yhteydessä miesten suhtautumiseen. Puolison työvoiman ulkopuolella olemisen yhteys vähenee parillisten miesten mallissa, kun kahdenvälisessä yhteydessä yhteys oli erittäin vahva.

### 5.3 Isän hoivavastuun keston suhtautuminen taustatekijöiden mukaan

Taulukossa 6 havainnollistetaan sosiodemografisten tekijöiden, sukupuolirooliasenteiden ja puolison ominaisuuksien yhteyttä miesten suhtautumiseen siihen, tulisiko isän hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Kahden välisten tarkasteluiden perusteella havaitaan, että parisuhde, ikä, työmarkkina-asema, yhteiskuntaluokka, lasten lukumäärästä 1–2 lasta, sukupuolirooliasenne sekä puolison työttömyys ovat jonkin verran yhteydessä suhtautumiseen (ks. myös liitetaulukko 3).

Kahdenvälisten yhteyksien tarkastelussa havaitaan, että parisuhteessa olevien miesten suhtautuminen hoivavastuuseen on usein kielteisempää kuin yksin elävien miesten. Lisäksi havaitaan, että iän myötä suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat miehet suhtautuvat myönteisemmin isän hoivavastuuseen kuin työssä olevat miehet. Työttömien yhteys on hieman vahvempi kuin työvoiman ulkopuolella olevien.

Ylempään ja alempaan keskiluokkaan kuuluvat suhtautuvat kielteisemmin isän hoivavastuuseen kuin työväenluokkaiset. Tulos on yllättävä, koska aikaisemman tutkimuksen olisi voinut odottaa, että ylemmissä sosiaaliasemissa olevat haluavat jakaa tasaisesti hoivavastuun äidin kanssa. Miehet, joilla on 1–2 lasta, suhtautuvat kielteisemmin kuin miehet, joilla ei ole yhtään lasta. Lisäksi kahdenvälisistä yhteyksistä voidaan havaita, että tasa-arvoiset arvot omaavat miehet suhtautuvat useammin myös hoivavastuuseen jaettuna vastuuna.

Taulukossa 6 on esitetty kahdenvälisten yhteyksien lisäksi mallit, joissa on kaikki muuttujat mukana tarkastelussa. Ensimmäiseksi on kaikkien miesten malli, jossa havaitaan, että parisuhde ei ole enää vahvasti yhteydessä. Mallin selitysaste on 7,4 prosenttia. Iän yhteys pysyy vahvana tarkastelussa: suhtautuminen isän hoivavastuun pituuteen muuttuu kielteisemmäksi iän lisääntyessä. Tulos tukee isyysvapaiden käyttöön liittyviä havaintoja, joiden mukaan nuoremmat ikäluokat käyttävät enemmän pitkiä isyysvapaita ja käyttö on vähäisempää silloin, kun isä on yli 40-vuotias (esim. Lammi-Taskula ym. 2017). Vanhemmilla miehillä on nuorempia useammin perinteinen asenne siihen, että äidillä on päävastuu lastenhoidosta.

Työttömät miehet suhtautuvat myönteisemmin siihen, että isän tulisi hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin, kuin työssä olevat miehet. Tulos on yllättävä, koska aiemman tutkimuksen perusteella työttömät isät käyttävät muita vähemmän isyysvapaita sekä useat töissä olevat isät suhtautuvat hoivavastuuseen jaettuna vastuuna (Lammi-Taskula ym. 2017; Närvi 2018).



Taulukko 6. Isän hoivavastuuseen suhtautumista selittävät tekijät. Lineaarinen regressioanalyysi.

	Kahden väliset tark.	Kaikki miehet	Ilman parisuhdetta olevat miehet	Parisuhteessa olevat miehet	Parisuhteessa olevat miehet puolison ominaisuuksilla
<b>Parisuhde</b> (ref. Ei)	ref.				
Kyllä	-0.123*	-0.056			
<b>Ikä</b>	-0.051*	-0.049*	0.002	-0.101**	-0.100**
<b>Koulutus</b>					
(ref. Peruskoulu tai lukio)	ref.				
Ammattikoulu	-0.122	-0.118	-0.246	-0.019	-0.086
Ammattikorkeakoulu	-0.158	-0.137	-0.237	-0.056	-0.146
Yliopisto	-0.101	-0.050	-0.224	0.053	-0.064
<b>Työmarkkina-asema</b>					
(ref. Työssä)	ref.				
Työtön	0.214**	0.178*	0.236	0.120	0.021
Työvoiman ulkopuolella	0.188*	0.059	0.114	0.015	0.016
<b>Yhteiskuntaluokka</b>					
(ref. Työväenluokka)	ref.				
Alempi keskiluokka	-0.173*	-0.212**	-0.225	-0.201*	-0.171
Ylempi yhteiskuntaluokka	-0.194**	-0.144	-0.088	-0.171	-0.160
Tuntematon	0.012	-0.011	-0.0139	-0.0315	-0.001
<b>Lasten lukumäärä</b>					
(ref. 0 lasta)	ref.				
1–2 lasta	-0.130*	-0.012	0.025	0.0133	0.065
3 lasta tai enemmän	-0.138	-0.044	0.396	-0.014	0.039
<b>Sukupuolirooliasenne</b>	0.211***	0.216***	0.244***	0.205***	0.193***
<b>Puolison ikä</b>	-0.004				-0.012
<b>Puolison koulutus</b>					
(ref. Peruskoulu tai lukio)	ref.				
Ammattikoulu	-0.014				0.0152
Ammattikorkeakoulu	-0.056				-0.036
Yliopisto	0.101				0.143
<b>Puolison työmarkkina-asema</b>					
(ref. Työssä)	ref.				
Työtön	0.314*				0.256*
Työvoiman ulkopuolella	0.132				-0.021
<b>_cons</b>		3.017***	1.965***	3.965***	4.212***
<b>N</b>		1011	349	662	634
<b>R<sup>2</sup></b>		0.074	0.099	0.071	0.08
<b>rmse</b>		0.833	0.822	0.839	0.836
<b>bic</b>		2587.2	921.1	1723.3	1686.6
* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001					

Alempaan keskiluokkaan itsensä kokevat miehet suhtautuvat kielteisemmin isän hoivavastuun kestoon kuin työväenluokkaiset miehet. Ylemmän keskiluokan yhteys ei ole vahva kaikkien miesten tarkastelussa. Lisäksi sukupuolirooliasennemuuttujan yhteys säilyy vahvana, kun kaikki muuttajat ovat tarkastelussa mukana. Tasa-arvoiset asenteet omaavilla miehillä on myönteisempi suhtautuminen isän hoivavastuun kestoon kuin perinteiset asenteet omaavilla miehillä. Tulos vahvistaa, että sukupuolirooliasenteilla on vahva yhteys siihen, miten miehet suhtautuvat isän hoivavastuuseen (Salmi ym. 2009).

Toisessa mallissa tarkastellaan ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumista. Havaitaan, että ainoastaan sukupuolirooliasennemuuttuja säilyy vahvana. Mallin selitysaste on 9,9 prosenttia, joka on hieman enemmän kuin kaikkien miesten mallissa. Tulos on yllättävä, sillä kahdenvälisessä tarkastelussa ilman parisuhdetta olevat miehet suhtautuvat myönteisemmin isän hoivavastuuseen kuin parisuhteessa olevat. Tämä ei kuitenkaan näy ilman parisuhdetta olevien miesten mallissa muuttujien välisessä yhteydessä.

Parisuhteessa olevien miesten mallista voidaan havaita, että ikä, alempi keskiluokka ja sukupuolirooliasenne ovat vahvasti yhteydessä suhtautumiseen. Mallin selitysaste on 7,1 prosenttia. Iän vaikutus on samansuuntainen kuin kaikkien miesten mallissa. Tulos tukee aikaisempaa havaintoa, sillä vanhemmat miehet suhtautuvat vastuunjakoon hieman perinteisemmin ja nuoremmat miehet pitävät hoivavastuuta jaettuna vastuuna (Almqvist ja Duvander 2014, 22). Alemman keskiluokan yhteys säilyy kaikkien tekijöiden tarkastelussa vahvana, mutta ylemmän keskiluokan yhteys ei ole enää vahva. Lisäksi havaitaan, että sukupuolirooliasennemuuttujan yhteys säilyy erittäin vahvana tässäkin mallissa.

Mikäli verrataan parisuhteessa olevien miesten ja ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumista, havaitaan, että parisuhteessa olevilla miehillä on useampi muuttuja vahvasti yhteydessä suhtautumiseen. Ikä vaikuttaa eri tavalla: parisuhteessa olevilla miehillä suhtautuminen muuttuu kielteisemmäksi iän lisääntyessä, kun taas ilman parisuhdetta olevilla iän lisääntyessä suhtautuminen muuttuu myönteisemmäksi.

Kun parisuhteessa olevien miesten malliin lisätään puolison omaisuudet, nähdään, että mallin selitysaste ei muutu merkittävästi. Mallissa iän ja sukupuolirooliasenteen yhteys pysyy vahvana, mutta alemmalla keskiluokalla yhteys ei ole enää vahva. Puolison ominaisuuksista vain työttömyys on jonkin verran yhteydessä suhtautumiseen. Viimeiseksi voidaan todeta, että miehet, joiden puoliso on työtön, suhtautuvat isän hoivavastuuseen hieman myönteisemmin kuin miehet, joiden puoliso on työssä.

## 6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten miehet suhtautuvat isän hoivavastuuseen sekä eroaako parisuhteessa olevien miesten ja ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautuminen. Lisäksi selvitettiin, miten parisuhteessa olevien miesten puolisoiden ominaisuudet, kuten ikä, työmarkkina-asema ja koulutus vaikuttavat suhtautumiseen. Keskeisimpänä havaintona on, että miesten suhtautuminen vaihtelee merkittävästi. Puolet miehistä ei koe merkittävää tarvetta isyyksivapaiden pidentämiselle ja toisaalta puolet kokee, että isyyksivapaan pidentäminen olisi tärkeää. Myös miesten suhtautuminen isän hoivavastuun pituuteen vaihtelee siten, että puolet miehistä suhtautuu myönteisesti ja puolet ei pidä kovin tärkeänä, että isän tulisi hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Toisaalta tuloksista ei noussut esille vahvoja ääripäiden mielipiteitä, joten voidaan olettaa, että asenteet ovat kohtuullisen tasa-arvoisia. Tämä osoittaa, että tasa-arvoinen isyyden malli näkyy miesten asenteissa, mutta perinteistä isyyden mallia on vielä osittain havaittavissa (Eerola 2015a).

Miesten suhtautuminen isän hoivavastuuseen osoittaa toisaalta sen, että useat miehet pitävät äitiä ensisijaisena hoivaajana, eli isyys nähdään vielä usein eri valossa kuin äitiys (Aalto 2012). Toisaalta on havaittavissa, että tasa-arvoisen isyyden malli on vahva, sillä moni mies pitää tärkeänä isyyksivapaan pidentämistä ja hoivavastuun jakamista äidin kanssa tasapuolisesti. Vastauksissa tuli hyvin esille se, että tasa-arvoisesta isyydestä on tullut kulttuurista valtavirtaa (Eerola 2015b).

Yksi tämän tutkimuksen havainnoista oli, että sukupuolirooliasenteilla on merkittävä vaikutus miesten suhtautumiseen isän hoivavastuun pituudesta verrattuna äidin hoivavastuuseen. Miehet, joilla on perinteiset asenteet työn ja hoivan jakoon perheessä, eivät koe isyyksivapaan pidentämistä kovin tärkeänä tai eivät koe, että isän tulisi hoitaa lasta kotona yhtä pitkään kuin äidin. Toisaalta tasa-arvoiset asenteet omaavilla miehillä suhtautuminen oli päinvastaista. Tulos saa vahvistusta aiemmasta tutkimuksesta, sillä miehet, jotka suhtautuvat hoivavastuuseen jaettuna vastuuna, käyttävät myös pidempiä isyyksivapaita (Almqvist ym. 2011; Cederström 2019). Asenteet ovat muuttuneet aiempaa tasa-arvoisemmaksi, mistä kertoo Tilastokeskuksen teettämä ajankäyttötutkimus. Siinä on havaittu, että 2020-luvulla ensimmäistä kertaa miesten ja naisten kotitöihin (mukaan lukien lastenhoito) käytetty aika oli kaventunut korona-ajan jälkeen. Syynä esitettiin kulttuurisia muutoksia, parantuneita mahdollisuuksia isyys- ja vanhempainvapaan vietossa sekä etätyömahdollisuuksien lisääntymistä. (Tilastokeskus 2022.) Tämä indikoida myös muutoksia asenteissa hoivavastuusta myönteisempään ja tasa-

arvoisempaan suuntaan. Miesten tasa-arvoiset asenteet vanhempainvapaiden jakoon ennustavat nopeampaa muutosta kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa (Arpino ym. 2011). Haas ja Rostgaard (2011) ovatkin havainneet, että ansiokorvatut isyysvapaat lisäävät sukupuolten välistä tasa-arvoa erityisesti niissä maissa, joissa työ ja hoiva jaetaan tasapuolisesti vanhempien kesken. Lisäksi isyysvapaat haastavat sukupuolittuneita moraalikäsitteitä, joiden mukaan äiti olisi lapsen ensisijainen hoivaaja. (Haas & Rostgaard 2011.)

Yhtenä tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä taustatekijät vaikuttavat suhtautumiseen. Yllättävä havainto oli miesten koulutuksen ristiriitainen yhteys suhtautumiseen. Aiemmissa tutkimuksissa se on ollut vahvasti yhteydessä isyysvapaan pitämiseen sekä lisännyt myönteistä suhtautumista hoivavastuuseen (esim. Salmi ym. 2009; Lammi-Taskula ym. 2017; Ma ym. 2020). Tässä tutkimuksessa koulutuksella vaikuttaisi olevan kielteinen vaikutus suhtautumiseen kaikilla miehillä, mutta yhteys ei ole vahva. Vain parisuhteessa olevien miesten yliopistokoulutuksella on vahva yhteys. Heidän suhtautumisensa isyysvapaan pidentämiseen oli myönteinen verrattuna matalammin koulutettuihin. Tulos saa tukea aiemmasta tutkimuksesta, sillä isä käyttää enemmän aikaansa lastenhoitoon, mikäli hänellä on korkeakoulututkinto (Reich 2010).

Parisuhde vaikuttaa hieman miesten suhtautumiseen sillä, parisuhteessa olevilla miehillä havaittiin enemmän tekijöitä, jotka olivat vahvasti yhteydessä suhtautumiseen. Ilman parisuhdetta olevilla miehillä vain sukupuolirooliasenne oli vahvasti yhteydessä siihen, miten mies suhtautuu isän hoivavastuuseen verrattuna äidin hoivavastuuseen. Parisuhteessa olevilla miehillä ikä oli merkittävästi yhteydessä suhtautumiseen. Vanhemmat isät käyttävät vähemmän isyysvapaita (Lammi-Taskula ym. 2017), mikä voi osoittaa sen, miksi myönteinen suhtautuminen isyysvapaan pidentämiseen on vähäisempää vanhemmilla ihmisillä sekä parisuhteessa olevilla että ilman parisuhdetta olevilla miehillä. Miettinen ja Saarikallio-Torp (2020) ovat havainneet, että vähiten isyysvapaita käyttävät ne isät, jotka eivät asu lapsen äidin kanssa yhdessä. Toisaalta lasten lukumäärä ei ollut ilman parisuhdetta olevien miesten suhtautumiseen vahvasti yhteydessä, mutta mitä enemmän miehellä on lapsia, sitä myönteisemmin hän suhtautuu hoivavastuuseen.

Puolison vaikutus parisuhteessa olevien miesten suhtautumiseen on hyvin vähäinen. Puolisolla on kuitenkin enemmän vaikutusta siihen, miten mies suhtautuu isyysvapaan pidentämiseen kuin siihen, tulisiko isän olla kotona yhtä pitkään kuin äidin. Puolison yliopistotutkinto lisäsi miesten myönteistä suhtautumista isyysvapaan pidentämiseen. Puolison korkeakoulutus vaikuttaa myös

isien perhevapaiden käytössä niin, että pitempiä isyysvapaita käytetään silloin, kun puoliso on korkeasti koulutettu (Sundström & Duvander 2002; Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Moreno-Mínguez ym. 2023). Puolison työttömyys sen sijaan vaikuttaa myönteisesti miesten asenteeseen siinä, tulisiko isän hoitaa lasta yhtä pitkään kotona kuin äidin, mutta ei suhtautumiseen isyysvapaan pidentämisessä. Tulos on yllättävä, koska aiemman tutkimuksen mukaan puolison työttömyys on lisännyt isän kokemusta olla vastuussa perheen toimeentulosta ja näin ollen se on yhteydessä vähäisempään isyysvapaan käyttöön (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353).

Yhteiskunnallinen isyys muokkaa kulttuurista isyyttä. Aiempien tutkimusten mukaan onkin havaittu, että isälle korvamerkittyjen perhevapaiden lisääminen on ajan myötä lisännyt isien motivaatiota osallistua lastenhoitoon (Leira 2002; Almqvist ym. 2011; Ma ym. 2020). Sama on havaittu myös Suomessa, sillä ajankäyttötutkimuksen mukaan miesten lastenhoitoon käyttämä aika on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana (Miettinen & Rotkirch 2012). Työssä käyvät miehet käyttivät lastenhoitoon jopa hieman enemmän aikaa kuin työssä käyvät naiset vuonna 2022 (Tilastokeskus 2022). Viimeisimmän perhevapaauudistuksen voidaan odottaa lisäävän miesten myönteistä suhtautumista isän hoivavastuuseen, koska isille tarkoitettujen vapaiden määrä on lisääntynyt merkittävästi aiempaan. Lisäksi se tukee tasa-arvoisen isyyden kehittymistä.

Sukupuolirooliasenteiden vaikutus suhtautumiseen osoittaa sen, että sosiaaliset tekijät, kuten sukupuolittuneet moraalikäsitteet (Duncan & Edwards 1997), ohjaavat suhtautumista ja näin ollen voivat myös vaikuttaa isyysvapaan käyttöön. Beckerin (1993) tai Parsons (1956) teorioiden mukainen erikoistuminen ei saa tukea tässä tutkimuksessa, sillä useat miehet kokivat isän hoivavastuun tärkeänä. Mielenkiintoinen havainto kuitenkin on, että työttömät miehet suhtautuivat myönteisemmin hoivavastuuseen kuin työssä olevat miehet. Toisaalta yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Tätä olisi hyvä tarkastella lähemmin esimerkiksi miesten ajankäyttötutkimuksella ansiotyöhön ja hoivaan käytetyn ajan mukaan. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, miten sukupuolirooliasenteet vaikuttavat isyysvapaan käyttöön.

Tarkastellaan vielä, mitä miesten suhtautuminen osoittaa suomalaisesta ansaitsija- ja hoivaajamallista. Kuten aiemmin tuli esille, Suomessa on hyvin vahva kahden ansaitsijan malli ja hoivaajamallia kuvaa egalitaarinen tai universaali hoivaajamalli (Mahon 2002; Julkunen 2010). Miesten suhtautuminen osoittaa, että hoivavastuun vahvistamiseen suhtaudutaan melko myönteisesti. Se helpottaa molempien vanhempien ansiotyön ja perhe-elämän yhdistämistä.

Näin ollen miesten suhtautuminen tukee Suomelle tyypillistä hoivaajamallia, jossa vastuu lastenhoidosta on usein kummallakin vanhemmalla, ja miehet suhtautuvat tasapuoliseen jakoon melko myönteisesti.

Tässä tutkimuksessa tarkastelu rajattiin koskemaan vain miehiä ja aineisto ajoittuu vuodelle 2014, joten suhtautuminen on voinut muuttua. Olisi hyödyllistä tehdä pitkittäistutkimus uuden perhevapaaudistuksen jälkeisten asenteiden muutoksesta. Lisäksi olisi mielekästä tarkastella naisten suhtautumista hoivavastuuseen ja vertailla, esiintyykö sukupuolten välillä eroja. Naisten asenteista miesten hoivavastuuseen on tehty jonkin verran tutkimusta (esim. Doherty ym. 1998).

Suomi on hyvin pitkälle edennyt sukupuolten tasa-arvon tavoittelussa. Perhepolitiikassa tasa-arvo on ollut kantava tema jo 1970-luvulta lähtien, mutta keskiössä on ollut usein äitien mahdollisuudet työn ja hoivan yhdistämiseen (Närvi 2018). Isän hoivaoikeudesta puhuminen jäi pitkään äideistä puhumisen varjoon. Isien hoivaoikeudesta alettiin kuitenkin puhua enenevässä määrin vuosituhannen vaihteessa ja viimeisin perhevapaaudistus osoittaa sen, että isillä on nykyään yhtäläinen oikeus hoivaan kuin äideillä. Vaikka perhevapaat vaikuttavat merkittävästi siihen, miten työ ja hoiva jakautuu perheessä, voi siihen vaikuttaa myös perheen omat valinnat. Valintoihin puolestaan vaikuttaa taloudelliset, asenteelliset tai kulttuuriset tekijät. Perhevapaaudistuksessa on pyritty vähentämään taloudellisia esteitä isyysvapaiden käytölle siten, että verotuksen vuoksi perheessä vähemmän tienaavan ei aina ole kannattavinta jäädä kotiin (Isolankila & Kainu 2013). Viimeiseksi voidaan todeta, että miesten suhtautuminen osoittaa sen, että elämme melko tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. Nähtäväksi kuitenkin jää, tuleeko suhtautuminen muuttumaan vielä tasa-arvoisemmaksi ja näin vauhdittaa tasa-arvoisen isyyden mallin vakiintumista.

## Lähteet

- Aalto, Ilana (2012) *Isyyden aika. Historia, sukupuoli ja valta 1990-luvun isyyskeskusteluissa*. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Ajankäyttö [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 10.10.2021. ISSN=1799-5639. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 29.5.2023]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cku2d1we88fu70b506ua4x5tp>
- Allen, S. ja Daly, K. (2007) *The effects of father involvement: an updated research summary of the evidence*. Guelph: University of Guelph.
- Almqvist, A.-L. ja Duvander, A.-Z. (2014) Changes in gender equality? Swedish fathers' parental leave, division of childcare and housework. *Journal of Family Studies* 20(1), 19–27.
- Almqvist, A.-L., Sandberg, A. ja Dahlgren, L. (2011) Parental leave in Sweden: motives, experiences, and gender equality amongst parents. *Fathering* 9(2), 189–206.
- Arpino, B., Esping-Andersen, G. ja Pessin, L. (2015) How Do Changes in Gender Role Attitudes Towards Female Employment Influence Fertility? A Macro-Level Analysis. *European Sociological Review* 31(3), 370–382.
- Bartova, Alzbeta ja Keizer, Renske (2020) How well do European child-related leave policies support the caring role of fathers? Teoksessa Rense Nieuwenhuis ja Wim Van Lancker (toim.) *The palgrave handbook of family policy* (s.396–395) Palgrave Macmillan. [verkkojulkaisu] <URL:<https://doi.org/10.1007/978-3-030-54618-2>>.
- Becker, Gary (1993) *A Treatise on the Family*. Enlarged edition. Cambridge: Harvard University Press.
- Bittman, M., England, P., Sayer, L., Folbre, N. ja Matheson, G. (2003) When does gender trump money? Bargaining and time in household work. *American Journal of Sociology* 109(1), 186–214.
- Blossfeld, H.-P. ja Dornic, S. (2001) *Theoretical Perspectives on Couples' Careers*. Teoksessa Hans-Peter Blossfeld ja Sonja Dornic (toim.) *Careers of couples in contemporary society: From male breadwinner to dual earner families*. New York: Oxford University Press Inc. 16–50.
- Carlson, D., Hanson, S. ja Fitzroy, A. (2016) The division of child care, sexual intimacy, and relationship quality in couples. *Gender and Society* 30(3), 442–466.
- Cederström, Carl (2019) *State of Nordic Fathers*. [verkkojulkaisu] <URL:<https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1367228/FULLTEXT01.pdf>> Luettu 19.5.2022.

- Craig, L. ja Mullan, K. (2011) How Mothers and Fathers Share Childcare: A Cross-National Time-Use Comparison. *American Sociological Review* 76(6), 834–861.
- Deutsch, F., Lussier, J. ja Servis, L. (1993) Husbands at home: Predictors of paternal participation in childcare and housework. *Journal of Personality and Social Psychology* 65(6), 1154–1166.
- Doherty, W. J., Kouneski, E. F. ja Erickson, M. F. (1998) Responsible Fathering: An Overview and Conceptual Framework. *Journal of Marriage and Family* 60(2), 277–292.
- Duncan, S. & Edwards, R. (1997) Lone Mothers and Paid Work – Rational Economic Man or Gendered Moral Rationalities. *Feminist Economics* 3(2), 29–61.
- Duvander, A.-Z. ja Viklund, I. (2019) How long is a parental leave and for whom? An analysis of methodological and policy dimensions of leave length and division in Sweden. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(5/6), 479–494.
- Duvander, Ann-Zofie ja Johansson, Mats (2012) What are the effects of reforms promoting fathers' parental leave use? *Journal of European Social Policy* 22(3), 319–330.
- Eduskunta (1985) Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta 32/1985. Helsinki: Eduskunta.  
<URL:https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850032#Pidm45237816899296>
- Eduskunta (2022) Perhevapaaudistus. [verkkojulkaisu]  
<URL:https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen\_oikeus/LATI/Sivut/perhevapaaudistus.aspx> Luettu 29.1.2022.
- Eerola, P., Lammi-Taskula, J., O'Brien, M., Hietamäki, J. ja Räikkönen, E. (2019) Fathers' Leave Take-Up in Finland: Motivations and Barriers in a Complex Nordic Leave Scheme. SAGE Open.
- Eerola, Petteri (2015a) Responsible fatherhood: a narrative approach. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Eerola, Petteri (2015b) Hoivaisuus kulttuurisena valtavirtana. Katsaus suomalaisten miesten isyyskertomuksiin. *Yhteiskuntapolitiikka* 4(80), 414–419.
- Esping-Andersen, Gosta (1999) Social foundations of postindustrial economies. Oxford: Oxford University Press.
- Esping-Andersen, Gosta (2002) Towards the good society, once again?. Teoksessa G. Esping-Andersen, D. Allie, A. Hemerijck, J. Myles (toim.) Why We Need a New Welfare State. Oxford: Oxford University Press.
- Everitt, B. S. ja Dunn, G. (1991) Applied multivariate data analysis. London: Edward Arnold.



- Evertsson, M. ja Neramo, M. (2004) Dependence within families and the division of labor: Comparing Sweden and the United States. *Journal of Marriage and Family* 66(5), 1272–1286.
- Ferrarini, Tommy (2003) Parental leave institutions in eighteen post-war welfare states. Stockholm: Stockholm University.
- Forste, R. ja Fox, K. (2012) Household Labor, Gender Roles, and Family Satisfaction: A Cross National Comparison. *Journal of Comparative Family Studies* 43(5), 613–631.
- Fox, Bonnie (2009) When couples become parents: The creation of gender in the transition to parenthood. Toronto: University of Toronto.
- Fraser, Nancy (1994) After the family wage: Gender equity and the welfare state. *Political Theory* 22(4). 591–618.
- Fraser, Nancy (2000) After the family wage: a postindustrial thought experiment. Teoksessa Barbara Hobson (toim.) *Gender and citizenship in transition*. Iso-Britannia: Macmillan Press Ltd.
- Furstenberg, F. F., Jr (1988) Good dad – bad dads: Two faces of fatherhood. Teoksessa J. L. Palmer & I. V. Sawhill (toim.) *The changing American family and public policy*. Washington DC: The Urban Institute Press.
- Geisler, E. ja Kreyenfeld, M. (2011) Against all odds: Father's use of parental leave in Germany. *Journal of European Social Policy* 21(1).
- Geisler, E. ja Kreyenfeld, M. (2019) Policy reform and fathers' use of parental leave in Germany: The role of education and workplace characteristics. *Journal of European social policy* 29(2), 273–291.
- Haas, L. ja Rostgaard, T. (2011) Fathers' rights to paid parental leave in the Nordic countries: consequences for the gendered division of leave. *Community, Work & Family* 14(2), 177–195.
- Haataja, Anita (2006) Pohjoismainen ansaitsija-hoivaajamalli: Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- HE 208/1990 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain muuttamiseksi. [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he\\_208+1990.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_208+1990.pdf).
- Hochschild, Arlie (2012) *The Second Shift: Working families and the revolution at home*. New York: Penguin USA.
- Huerta, M., Adema, W., Baxter, J., Han, W.-J., Lausten, M., Lee, R. & Waldfogel, J. (2013) Father's leave and father's involvement and child development: Are they related?

- Evidence from four OECD countries. Paris: OECD, Social, Employment and Migration Working Papers no. 140.
- Huttunen, Jouko (1999) Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 169–193.
- Isolankila, T. ja Kainu, M. (2023) Perhevapaiden jakaminen on perheelle taloudellisesti kannattavaa. [verkkojulkaisu] <URL: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6892>> Luettu 7.6.2023.
- Jokinen, Eeva (2005) Aikuisten arki. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Julkunen, Raija (2010) Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Kansaneläkelaitos (2021) Perhevapaat uudistuvat vuonna 2022. [verkkojulkaisu] <URL:<https://www.kela.fi/perhevapaaudistus>> Luettu 29.1.2022.
- Keizer, R., Dykstra, P. ja van Lethe, F. (2012) Parity and men's mortality risks. *European Journal of Public Health* 22(3), 343–347.
- Kellokumpu, Jenni (2007) Perhevapaiden kehitys 1990–2005: isillä päärooli uudistuksissa, sivurooli käyttäjinä. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.
- Klinth, Roger (2008) The Best of Both Worlds? Fatherhood and Gender Equality Swedish Paternity Leave Campaigns, 1976–2006. *Fathering* 6(1), 20–38.
- Kontula, Osmo (2018) 2020-luvun perhepolitiikka. Helsinki: Väestöliitto.
- Korpea, Emilia (26.1.2022) Kahden lapsen äiti laski kotiin jäämisen hinnan ja kompensoi tappiot sijoituksilla: ”Parisuhteessa ej ei voi olla kahta ei varallisuusluokkaa”. Yle. [verkkojulkaisu] <URL:<https://yle.fi/uutiset/3-12277259>> Luettu 8.3.2022.
- Korpi, Walter (2000) Faces of Inequality: Gender, Class, and Patterns of Inequalities in Different Types of Welfare States. *Social Politics* 7(2), 127–191.
- Koskela, Miika (5.5.2023) Miko Eklöfin isyysvapaa maksaa kymppitonneja, Julius Hurri on 15 kuukautta kotona – nämä uraisät puhuvat isyysvapaan puolesta. Yle. [verkkojulkaisu] <URL:<https://yle.fi/a/74-20030230>> Luettu 5.5.2023.
- Laine, Oona (11.3.2023) Yksinyrittäjä Miko Eklöf kertoo rehellisesti, miten vanhempainvapaa vaikuttaa hänen tuloihinsa. *Helsingin Sanomat*. [verkkojulkaisu] <URL: <https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000009440963.html>> Luettu 11.3.2023.
- Lammi-Taskula, J., Salmi, M. ja Närvi, J. (2017) Isien perhevapaat. Teoksessa Minna Salmi ja Johanna Närvi (toim.) Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Lammi-Taskula, Johanna (2006) Nordic men on parental leave: can the welfare state change gender relations?. Teoksessa Anne Lise Ellingsæter ja Arnlaug Leira (toim.) *Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states*. Bristol: Policy Press.
- Lammi-Taskula, Johanna (2007) *Parental Leave for Fathers? Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland*. Vaajakoski: Gummerus Printing.
- Lammi-Taskula, Johanna (2008) Doing Fatherhood: Understanding the Gendered Use of Parental Leave in Finland. *Fathering* 6(2), 133–142, 144–148.
- Lappegård, Trude (2008) Changing the gender balance in caring: Fatherhood and the division of parental leave in Norway. *Population Research and Policy Review* 27, 139–159.
- Leira Arnlaug (1998) Caring as social rights: cash for childcare and daddy leave. *Social Politics* 5(3), 362–378.
- Leira, Arnlaug (2002) *Working Parents and the Welfare State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leira, Arnlaug (2006) Parenthood change and policy reform in Scandinavia, 1970s–2000s. Teoksessa Anne Lise Ellingsæter ja Arnlaug Leira (toim.) *Politicising parenthood in Scandinavia: Gender relations in welfare states*. Bristol: Policy Press.
- Lempiäinen, K. (2003) *Sosiologinen sukupuoli: tutkimus Helsingin ja Tampereen yliopistojen sosiologian kurssikirjoista 1946–2000*. Tampere: Vastapaino.
- Lewis, Jane (1992) Gender and the development of welfare regimes. *Journal of European social policy* 2(3), 159–173.
- Lewis, Jane (2001) The decline of the male breadwinner model: Implications for work and care. *Social politics* 8(2), 152–169.
- Ma, L., Andersson, G., Duvander, A. ja Evertsson, M. (2020) Fathers' uptake of parental leave: Forerunners and laggards in Sweden, 1993–2010. *Journal of Social Policy*, 49(2), 361–381.
- Mahon, Rianne (2002) Child Care: Toward What Kind of “Social Europe”? *Social Politics* 9(3), 343–379.
- Messner, Michael (1993) Changing Men and Feminist Politics in the United States. *Theory and Society* 22(5), 723–737.
- Miettinen, A. ja Rotkirch, A. (2012) *Yhteistä aikaa etsimässä: lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla*. Helsinki: Väestöliitto.

- Miettinen, A. ja Saarikallio-Torp, M. (2020) Isälle kiintiöidyn vanhempainvapaan käyttö ja sen taustatekijät. *Yhteiskuntapolitiikka* 85(4), 345–357.
- Moisio, Heidi (6.3.2023) Voiko edes sanoa ääneen? *Helsingin Sanomat*. [verkkojulkaisu] <URL: <https://www.hs.fi/perhe/art-2000009282810.html>> Luettu 7.3.2023.
- Moreno-Mínguez, A., Martín-Román, A. ja Moral, A. (2023) Father's parental leave use in Spain: the effect of education in the household. *Journal of Family Studies*, 1–19. [verkkojulkaisu] <URL: <https://doi.org/10.1080/13229400.2023.2179534>>.
- Moring, A. ja Lammi-Taskula, J. (2021) Parental Leave Reforms in Finland 1977–2019 from a Diversity Perspective. *Social Inclusion* 9(2), 338–349.
- Naumanen, P. ja Silvennoinen, H. (2010) Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa Jani Erola (toim.) *Luokaton Suomi?: yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Nieuwenhuis, R. ja Van Lancker, W. (2020) Introduction: a multilevel perspective on family policy. Teoksessa Rense Nieuwenhuis ja Wim Van Lancker (toim.) *The palgrave handbook of family policy* (s. 3–23) Palgrave Macmillan. [verkkojulkaisu] <URL:<https://doi.org/10.1007/978-3-030-54618-2>>.
- Närvi, J. ja Salmi, M. (2019) Quite an encumbrance? Work-related obstacles to Finnish fathers' take-up of parental leave. *Community, Work & Family* 22(1), 23–42.
- Närvi, J., Lammi-Taskula, J. ja Salmi, M. (2022) Finland country note. Teoksessa Koslowski, A., Blum, S., Dobrotic, I., Kaufman, G. ja Moss, P. (toim.) *International Review of Leave Policies and Research 2022*. [verkkojulkaisu] <URL:<https://www.leavenetwork.org/annual-review-reports/>> Luettu 4.4.2023.
- Närvi, Johanna (2014a) Vanhemmuuden valintoja epävakailta työurilla. *Työelämän tutkimus* 12(2).
- Närvi, Johanna (2014b) Äidit kotona ja työssä – perhevalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(5), 543–552.
- Närvi, Johanna (2018) Isä hoitaa – vai hoitaako? Väestökyselyn ja haastattelujen tuloksia isien perhevapaiden käytöstä. *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Helsinki: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- OECD (2022) OECD Family Database: Parents' use of childbirth-related leave. [verkkojulkaisu] <URL: <https://www.oecd.org/els/family/PF2-2-Use-childbirth-leave.pdf>> Luettu 19.4.2023.

- Parsons, Talcott (1956) *The American family: its relations to personality and the social structure*. Teoksessa Talcott Parsons ja Robert F. Bales (toim.) *Family: Socialization and Interaction Process*. Lontoo: Routledge.
- Perhebarometri 2014: perhepolitiikka kriisin aikana [koodikirja]. Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto [tuottaja ja jakaja], 2018.
- Plantin, L., Olukoya, A. A. ja Ny P. (2011) Positive health outcomes of father's involvement in pregnancy and childbirth paternal support: A scope study literature review. *Fathering* 9(1), 87–102.
- Pääkkönen, Hannu (2010) *Perheiden aika ja ajankäyttö: tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä*. Helsinki. Tilastokeskus.
- Rantalaaho, Minna (2003) Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Hannele Forsberh & Ritva Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa: kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Reich, Nora (2010) *Who cares? Determinants of the fathers' use of parental leave in Germany*. Hamburg: Hamburgisches WeltWirtschafts Institut.
- Saarikallio-Torp, M. ja Haataja, A. (2016) Isien vanhempainvapaiden käyttö on yleistynyt. Ketkä isistä vapaita käyttävät ja ketkä eivät?. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp ja Marja Valaste (toim.) *Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla*. Helsinki:Kela, 80–115.
- Sainsbury, Diane (1994) *Women's and men's social rights: gendering dimensions of welfare states*. Teoksessa Diane Sainsbury (toim.) *Gendering Welfare States*. Lontoo: SAGE Publications Ltd. 150–169.
- Salin, M., Hakovirta, M. ja Ylikännö, M. (2016) Suhtautuminen ansaitsija-hoivaajamalleihin kuudessa Euroopan maassa. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp ja Marja Valaste (toim.) *Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla*. Helsinki:Kela, 200–225.
- Salmi, M. ja Närvi, J. (2014) Perhepoliittiset uudistukset ja pienten lasten vanhempien mielipiteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 79(4), 413–423.
- Salmi, M. ja Närvi, J. (2017) *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Salmi, M., Lammi-Taskula, J. ja Närvi, J. (2009) *Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Salmi, M., Lammi-Taskula, J. ja Närvi, J. (2016) Finland country note. Teoksessa Alison Koslowski, Sonja Blum ja Peter Moss (toim.) *International Review of Leave Policies*

- and Research 2016. [verkkojulkaisu] <URL:<https://www.leavenetwork.org/annual-review-reports/>> Luettu 4.4.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (1999) Isätoimikunnan mietintö. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sundström, M. ja Duvander, A.-Z. (2002) Gender Division of Childcare and the Sharing of Parental Leave among New Parents in Sweden. *European Sociological Review* 18(4), 433–447.
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. ja Broberg, M. (2020) Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopisto
- Varjonen, Sampo (2011) Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus – ja vapaus valita. Perhevapaiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Kela, Sosiaali ja terveysturvan tutkimuksia 118.
- Wall, K (2007) Main Patterns in Attitudes to the Articulation Between Work and Family Life: A Cross-National Analysis. Crompton, R., Lewis, S. ja Lyonette, D. (toim.) *Women, Men, Work and Family in Europe*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Ylikännö, M., Hakovirta, M. ja Salin, M. (2016) Miten perhevapaat tulisi jakaa äidin ja isän kesken? Asenteet Suomessa ja muualla Euroopassa. Teoksessa Anita Haataja, Ilpo Airio, Miia Saarikallio-Torp ja Marja Valaste (toim.) *Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla*. Helsinki:Kela, 226–247.
- Ylöstalo, Hanna (2019) Mitä tasa-arvoasenteet kertovat tasa-arvosta? Teoksessa Mia Teräsaho ja Johanna Närvi (toim.) *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon: analyyseja tasa-arvobarometrasta 2017*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 17–31.

## Liitteet

### Liite 1. Sukupuolirooliasenteita mittaavien muuttujien jakaumat

Liitetaulukko 1. Sukupuolirooliasenneväittämiä jakaumat, vastaajana miehet, % (N)

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä yleisesti ottaen?	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Miehellä tulisi yleisesti ottaen olla pääasiallinen vastuu perheen toimeentulosta	4	17	30	38	10	100 (1273)
Naisella tulisi olla pääasiallinen vastuu lasten kasvatuksesta ja hoidosta	3	17	31	40	9	100 (1237)

## Liite 2. Kahden väliset yhteydet selitettävien ja selittävien muuttujien välillä

Liitetaulukko 2. Selittävien muuttujien yhteys suhtautumiseen isyysvapaan pidentämiseen. Lineaarinen regressiomalli

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4	Malli 5	Malli 6	Malli 7	Malli 8	Malli 9	Malli 10
<b>Parisuhde</b>										
(ref. ei)	Ref.									
Kyllä	-0.097									
<b>Ikä</b>		-0.037								
<b>Ikä2</b>		0.0001								
<b>Koulutus</b>										
(ref. Peruskoulu tai lukio)			Ref.							
Ammattikoulu			-0.007							
Ammattikorkeakoulu			-0.052							
Yliopisto			0.069							
<b>Työmarkkina-asema</b>										
(ref. Työssä)				Ref.						
Työtön				0.144						
Työvoiman ulkopuolella				0.313***						
<b>Yhteiskuntaluokka</b>										
(ref. Työväenluokka)					Ref.					
Alempi keskiluokka					-0.134					
Ylempi keskiluokka					-0.228**					
Tunteamaton					-0.042					
<b>Lasten lukumäärä</b>										
(ref. 0 lasta)						Ref.				
1–2 lasta						-0.048				
3 lasta tai enemmän						-0.201				
<b>Sukupuolirooliasenne</b>							0.072*			
<b>Puolison ikä</b>								-0.021***		
<b>Puolison koulutus</b>										
(ref. Peruskoulu tai lukio)									Ref.	
Ammattikoulu									-0.023	
Ammattikorkeakoulu									0.110	
Yliopisto									0.196	
<b>Puolison työmarkkina-asema</b>										
(ref. Työssä)										Ref.
Työtön										0.196
Työvoiman ulkopuolella										0.300***
_cons	2.563***	3.676***	2.498***	2.429***	2.591***	2.525***	2.273***	3.305***	2.385***	2.385***
N	1130	1130	1130	1099	1130	1130	1061	739	721	723
R <sup>2</sup>	0.0026	0.0717	0.0024	0.0165	0.0096	0.0030	0.0041	0.0650	0.0096	0.0197

\* p < 0.05, \*\* p < 0.01, \*\*\* p < 0.001



Liitetaulukko 3. Selittävien muuttujien yhteys suhtautumiseen isän hoivavastuun pituuteen.  
Lineaarinen regressiomalli

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4	Malli 5	Malli 6	Malli 7	Malli 8	Malli 9	Malli 10
<b>Parisuhde</b>										
(ref. ei)	Ref.									
Kyllä	-0.123*									
<b>Ikä</b>		-0.051*								
<b>Ikä<sup>2</sup></b>		0.0005*								
<b>Koulutus</b>										
(ref. Peruskoulu tai lukio)			Ref.							
Ammattikoulu			-0.122							
Ammattikorkeakoulu			-0.158							
Yliopisto			-0.101							
<b>Työmarkkina-asema</b>										
(ref. Työssä)				Ref.						
Työtön				0.214**						
Työvoiman ulkopuolella				0.188*						
<b>Yhteiskuntaluokka</b>										
(ref. Työväenluokka)					Ref.					
Alempi yhteiskuntaluokka					-0.173*					
Ylempi yhteiskuntaluokka					-0.194**					
Tuntematon					0.012					
<b>Lasten lukumäärä</b>										
(ref. 0 lasta)						Ref.				
1–2 lasta						-0.130*				
3 lasta tai enemmän						-0.138				
<b>Sukupuolirooliasenne</b>							0.211***			
<b>Puolison ikä</b>								-0.004		
<b>Puolison koulutus</b>										
(ref. Peruskoulu tai lukio)									Ref.	
Ammattikoulu									-0.014	
Ammattikorkeakoulu									-0.056	
Yliopisto									-0.101	
<b>Puolison työmarkkina-asema</b>										
(ref. Työssä)										Ref.
Työtön										0.314*
Työvoiman ulkopuolella										0.132
_cons	2.533***	3.537***	2.557***	2.386***	2.534***	2.497***	1.797***	2.575***	2.396***	2.352***
N	1077	1077	1077	1049	1077	1077	1038	700	681	684
R <sup>2</sup>	0.0046	0.011	0.0037	0.0109	0.0119	0.005	0.0377	0.003	0.005	0.0116
* p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001										